

Gevinster ved fremmedsprog som tillægskompetence

Positive effekter for arbejdsliv og karriere - DDD-undersøgelse

November 2020
Jytte Lyngvig

Undersøgelse i samarbejde med Den Danske
Dyrlægeforening. Rapport gennemført for det
Nationale Center for Fremmedsprog

Indholdsfortegnelse

1:	Baggrund og formål	3
2:	Hvordan bidrager denne undersøgelse til den nationale sprogstrategi?	4
3:	Projektets opbygning	6
4:	Resultater fra spørgeskemaundersøgelsen	7
	a. Baggrundsoplysninger om respondenterne	7
	b. Sprogkompetencer og brug af sprog	17
	c. Positive effekter af kompetencer i sprog	25
5:	Delkonklusion på spørgeskemaundersøgelsen	31
6:	Resultater fra de individuelle interview	33
	Sprog har oprindeligt ikke været et tilvalg	33
	Sprog åbner døre, skaber netværk og er kulturbærer	33
	Sprogkompetencer er nødvendige for faglig udvikling	34
	Sprogkompetencer som vigtige i arbejdssituationen	34
	Skriftlige kompetencer kan også være vigtige	34
	Fagudtryk kræver faglig indsigt	35
	Sprog og arbejdet på klinikker	35
	Direkte kunde-, klient- og kollegakontakt i internationale miljøer kræver sprogkompetencer	35
	Sprogkompetencer påvirker karrieren positivt	36
	Andre bemærkninger om sprog	36
7:	Delkonklusion på interviewene	37
8:	Samlet konklusion	38
9:	Perspektiver for undersøgelsen	40

Baggrund og formål

Det lyder intuitivt rigtigt, at solide sproglige tillægskompetencer har en positiv betydning i mange arbejdssituationer. Det er bare ikke undersøgt særlig meget og ikke ud fra et medarbejderperspektiv. Sprogkundskaber uden for undervisning, tolkninger og andre sprognære arbejdssituationer er en usynlig og ikke-erkendt kompetence. Målet med dette projekt er at undersøge og blotlægge de positive konsekvenser af at have solide sproglige tillægskompetencer.

Formålet er at indkredse de arbejdsrelaterede og karrieremæssigt positive effekter ved at kunne og bruge sprog uden for de traditionelle sprogkarrierer. Det kan være i form af muligheder for mere interessante arbejdsopgaver, flere og bedre karrieremuligheder og/eller et økonomisk plus i form af en hurtigere lønstigning eller en ekstra bonus. Det er således gevinstaspektet ved sprogkompetencer set fra medarbejderens perspektiv, der er i centrum. Bedre sprogkompetencer har også andre positive sider, som kulturelle, interpersonelle, personlige mv., og de er også vigtige.

At afdække de økonomiske og andre gavnlige effekter af gode sprogkompetencer med et medarbejderfokus, kan skabe den synlighed, der skal til for at øge erkendelsen af nytteværdien af sprog. Det vil fremme, at sprog naturligt kommer til at indgå i kompetence- og karriereplanlægning på linje med fx IT-kompetencer.

Sammenhængen mellem sprogkompetencer og karrieremæssige effekter har hidtil befundet sig i et undersøgelsesmæssigt mørke. Der er derfor indledningsvist brug for at sandsynliggøre tesen om, at sproglige tillægskompetencer har en værdi for medarbejderne. Det er en eksplorativ og kvalitativ undersøgelse egnet til, og gerne blandt forskellige faggrupper. Det er heldigvis blevet muligt at gennemføre en undersøgelse i samme set-up i flere faggrupper. Herved bliver det muligt at se på grupperne hver for sig og samlet, og det vil styrke konklusionerne. Med positive resultater bør den følges op af flere og større undersøgelser.

Hvordan bidrager denne undersøgelse til den nationale sprogstrategi?

Den nationale sprogstrategi, der blev vedtaget i 2017, har to hovedformål:

1. at få flere elever og studerende til at vælge fremmedsprog og dermed opnå solide sprogkompetencer ud over engelsk samt
2. at højne kvaliteten og relevansen af sproguddannelser.

I kapitel 7 i *Strategi for styrkelse af fremmedsprog* fokuseres på, at flere skal kombinere deres kernefaglighed med stærke sprogkompetencer, og her refererer man til Dansk Industris undersøgelse fra 2016 "Behov for fremmedsprogskompetencer og dansk eksport går hånd i hånd" samt en undersøgelse af jobopslag gennemført for Uddannelses- og forskningsministeriet, også fra 2016. De to undersøgelser er interessante, men ikke detaljerede nok til at give handlevejledning, og ingen af dem inddrager medarbejderne direkte.

DI-undersøgelsen er en rundspørge blandt de internationalt orienterede medlemsvirksomheder baseret på indkomne 376 svar. Den bekræfter, at der er brug for sproglige kompetencer i form af dobbeltkompetencer. Det er opfattelsen, at de sproglige kompetencer ikke kan stå alene, men skal være et tillæg til en anden uddannelse, og selvom 2/3 af virksomhederne primært anvender engelsk, så bruger 1/3 helt eller delvis også andre fremmedsprog. Virksomhederne beskriver således også et behov for tysk, fransk, spansk, svensk og kinesisk. Der er således både behov for en uddybning og detaljering af virksomhedsperspektivet og et direkte fokus på den enkelte medarbejder.

Ved at tage udgangspunkt i medarbejderne og synliggøre karriere- og kompetencegevinster kan der opstå en situation, der kan få "flere elever og studerende til at vælge fremmedsprog og dermed opnå solide sprogkompetencer ud over engelsk." (*Strategi for styrkelse af fremmedsprog*, side 4). Der er tre forskellige veje at gå for en udbygning af solide sproglige tillægskompetencer:

- Vedligeholdelse og videreudvikling af gode sprogkompetencer fra gymnasiet
- Udvikling af sproglige tillægskompetencer i forbindelse med uddannelse
- Efteruddannelse

Hvad, der skal vælges og hvornår, afhænger af målgruppen. En øget efterspørgsel af sproglige tillægskompetencer, hvad enten det er i form af vedligeholdelse og videreudvikling af gode sprogkompetencer fra gymnasiet eller udvikling af sproglige tillægskompetencer i forbindelse med uddannelse eller efteruddannelse, vil det kræve flere højtuddannede undervisere og udvikling af didaktiske metoder. Det opnås ved at fokusere på kvaliteten og relevansen af sproguddannelserne. Dette projekt understøtter således begge mål for sprogstrategien.

Projektets opbygning

Undersøgelsen skal afdække medarbejderes opfattelse af sprogbehov og nytten af sproglige tillægskompetencer. Det er derfor gruppen af mennesker med andre faglige hovedkompetencer end sprog, der i første omgang er relevante for denne analyse. I og med det er medarbejderfokus, der er i centrum, vil det være hensigtsmæssigt at kunne kommunikere til en større gruppe med disse karakteristika, og det er muligt gennem et samarbejde med en faglig organisation for sådanne akademikere. I denne undersøgelse, der er den anden af tre, er der etableret et samarbejde med Den Danske Dyrlægeforening. DDD har bistået undersøgelsen ved at informere om formålet og bringe linket til undersøgelsens spørgeskema i det elektroniske medlemsblad. Linket var aktivt i perioden 13. august til 29. september 2020.

Projektet omfatter en spørgeskemaundersøgelse og et antal interviews, der kvalificerer og nuancerer resultaterne fra spørgeskema-delen.

Resultater fra spørgeskemaundersøgelsen

Spørgeskemaet er sat op i SurveyXact (se bilag 1). 84 personer åbnede spørgeskemaet og 57 valgte at besvare det. I det følgende vil resultaterne blive gennemgået.

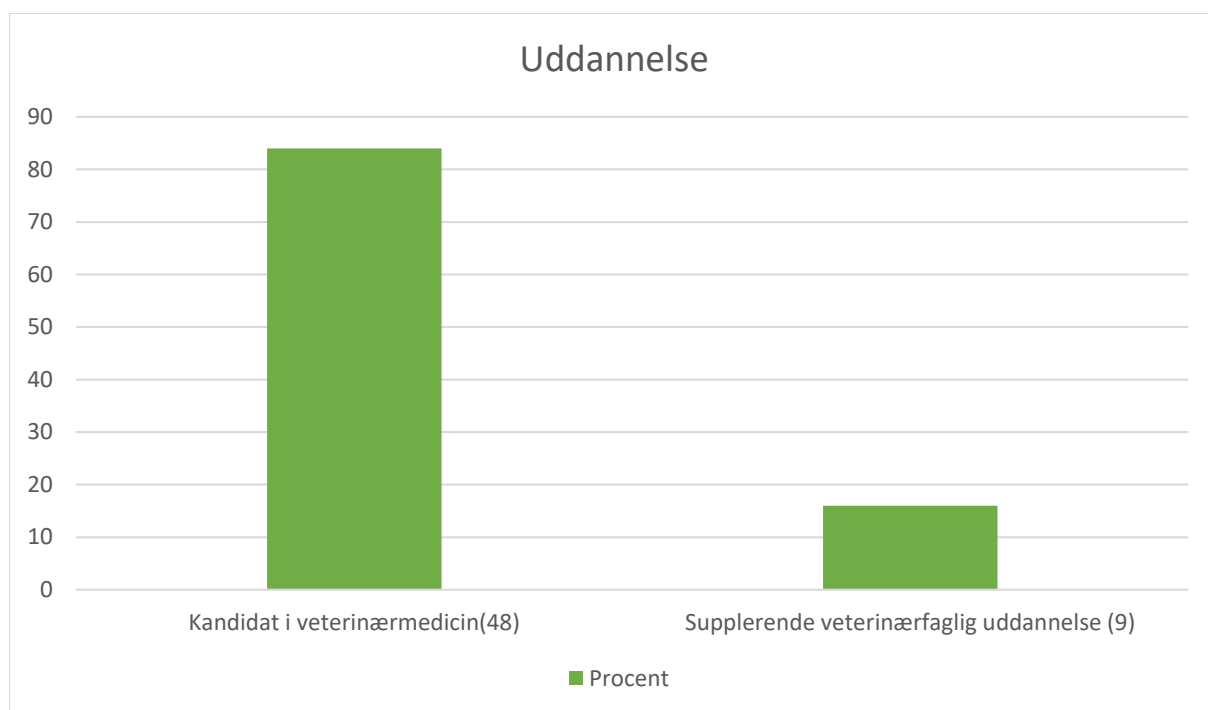
Til indledning er der nogle praktiske informationer, der er nødvendige for at følge beskrivelsen af resultaterne. De fleste respondenter har besvaret alle spørgsmålene, men enkelte spørgsmål er ikke besvaret af alle. Derfor er antallet af respondenter opgivet under de forskellige kategorier i parentes, når det er relevant, og procentsatsen er beregnet ud fra det konkrete antal respondenter. Procenten er afrundet til et helt tal, hvorfor summen kan afvige fra 100. Endelig har der i flere af spørgsmålene været mulighed for at sætte flere krydser således, at antallet af markeringer ikke svarer til antallet af respondenter, men er større, og dette er angivet, når det er tilfældet. Nogle delspørgsmål har så få respondenter, at det er irrelevant at bringe resultaterne, endsige at konkludere på svarene.

Spørgeskemaet består af tre dele. Den første fokuserer på respondenternes baggrundsoplysninger om uddannelse og arbejde, den anden del omhandler sprog og brug af sprog, mens den tredje og sidste del handler om nytten af sprog som tillægskompetence.

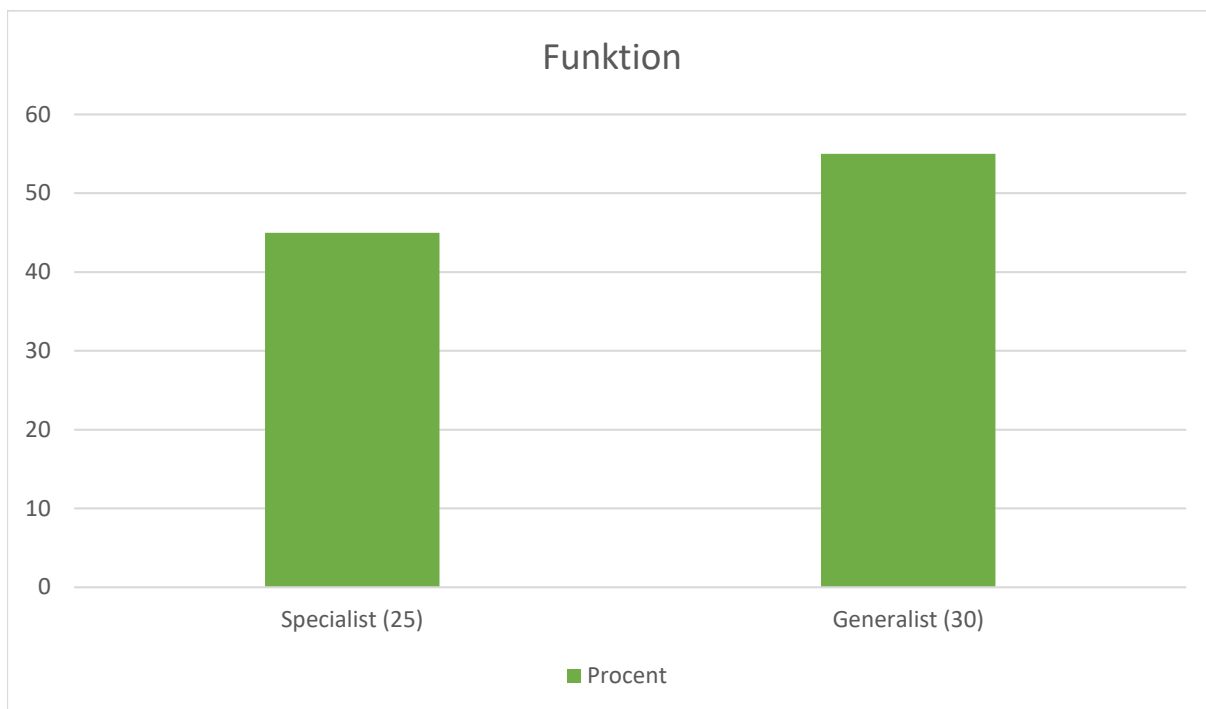
a. Baggrundsoplysninger om respondenterne

Spørgeskemaet indledes med en række spørgsmål om baggrundsoplysninger, der primært drejer sig om uddannelse og arbejde. Den Danske Dyrlægeforening opgiver på deres netsted forskellige tal og fakta om deres medlemmer (link fra den 10.11.20: <https://www.ddd.dk/om-ddd/tal-og-fakta>) som baggrundsoplysningerne sammenholdes med i slutningen af dette afsnit.

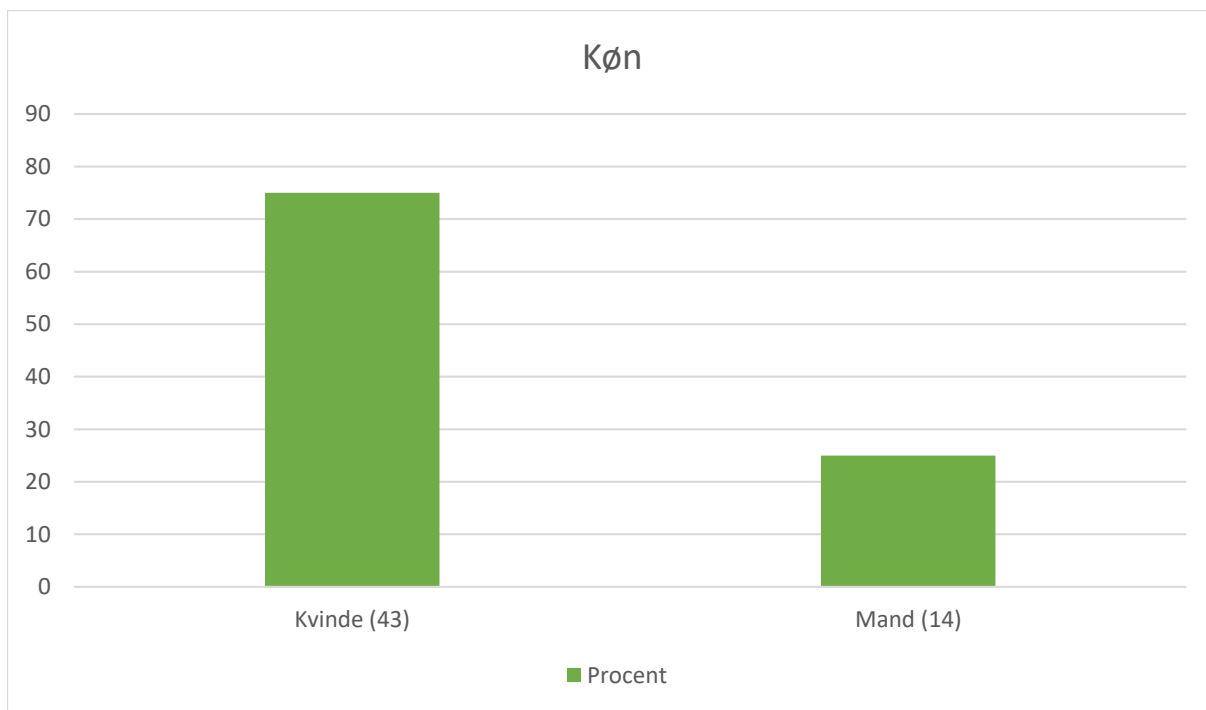
Ud af de 57 besvarelser har de 48 angivet, at de er kandidater i veterinærmedicin, og hertil har 9 angivet, at de også har suppleret denne uddannelse for eksempel med en forskeruddannelse som PhD:

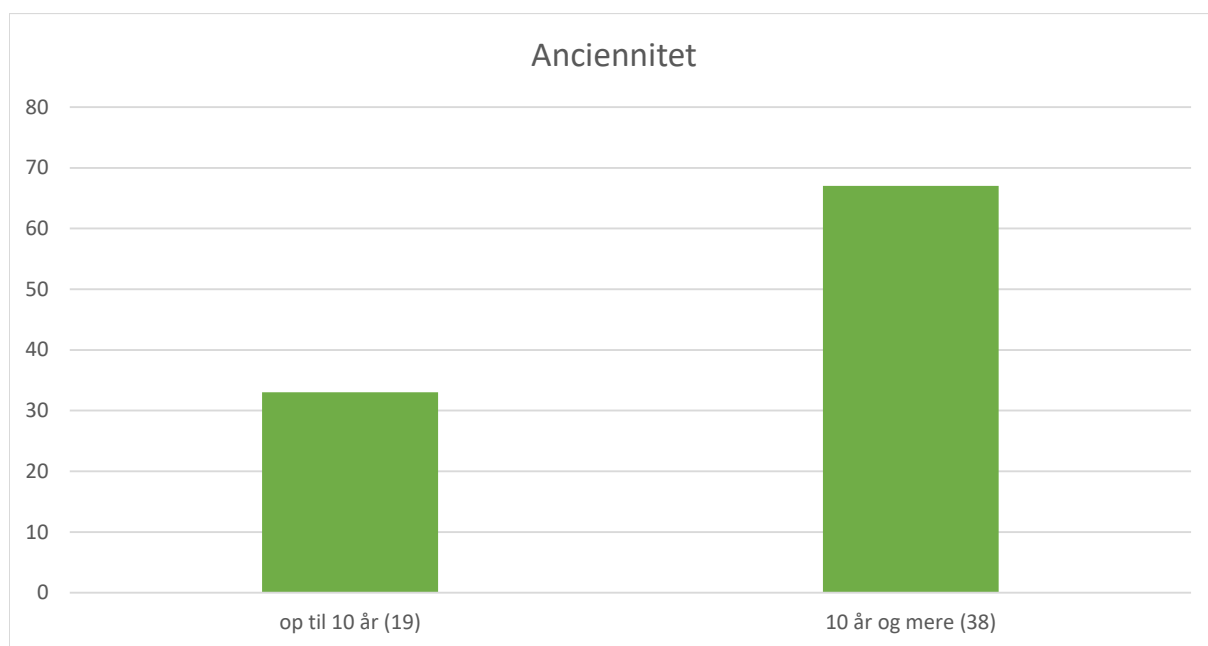
Respondenterne har mulighed for at angive, om de opfatter sig som specialister eller generalister eller andet. Angivelserne under ”andet” er fordelt på de to hovedkategorier. Resultatet er, at der er tæt på samme antal i de to kategorier:

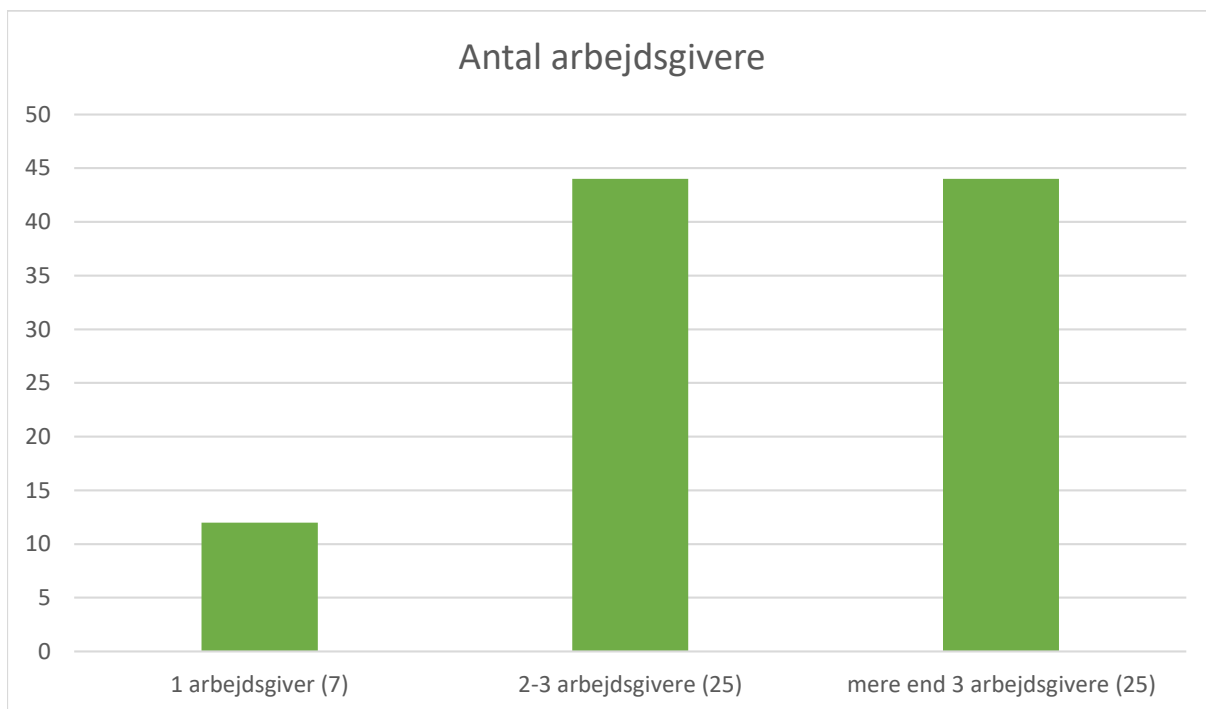
Tre fjerdedele af besvarelsene er fra kvinder, mens en fjerdedel er fra mænd:

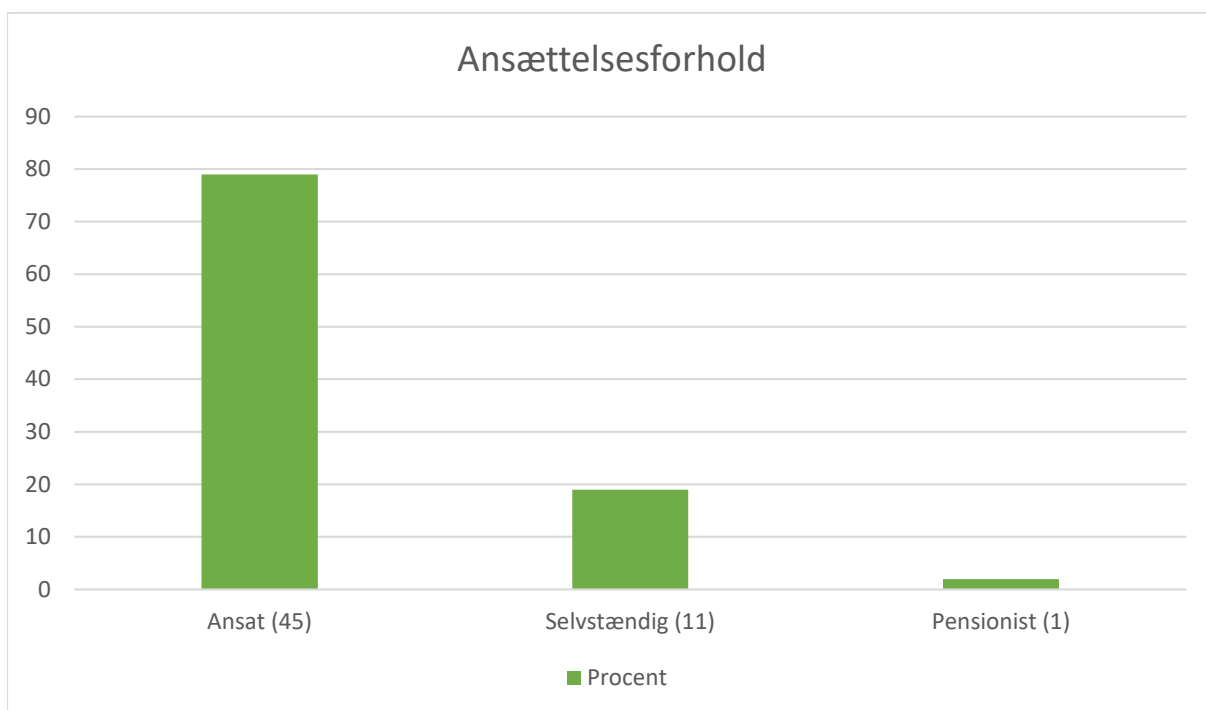
Respondenterne har lang anciennitet. To tredjedele har over 10 års anciennitet, og det gør det muligt og relevant at inddrage erfaringer med sprog fra tidligere arbejdssituationer:

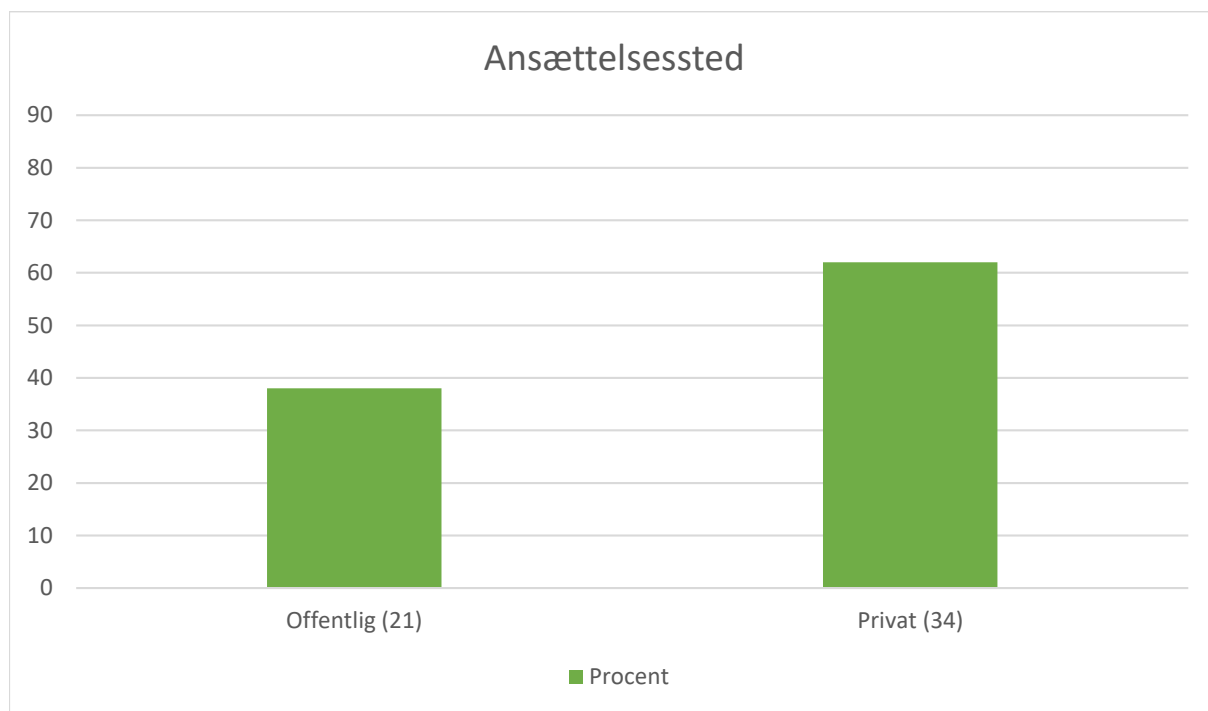
Den lange anciennitet giver sig også udtryk i, at de allerfleste har haft mere end en arbejdsgiver:

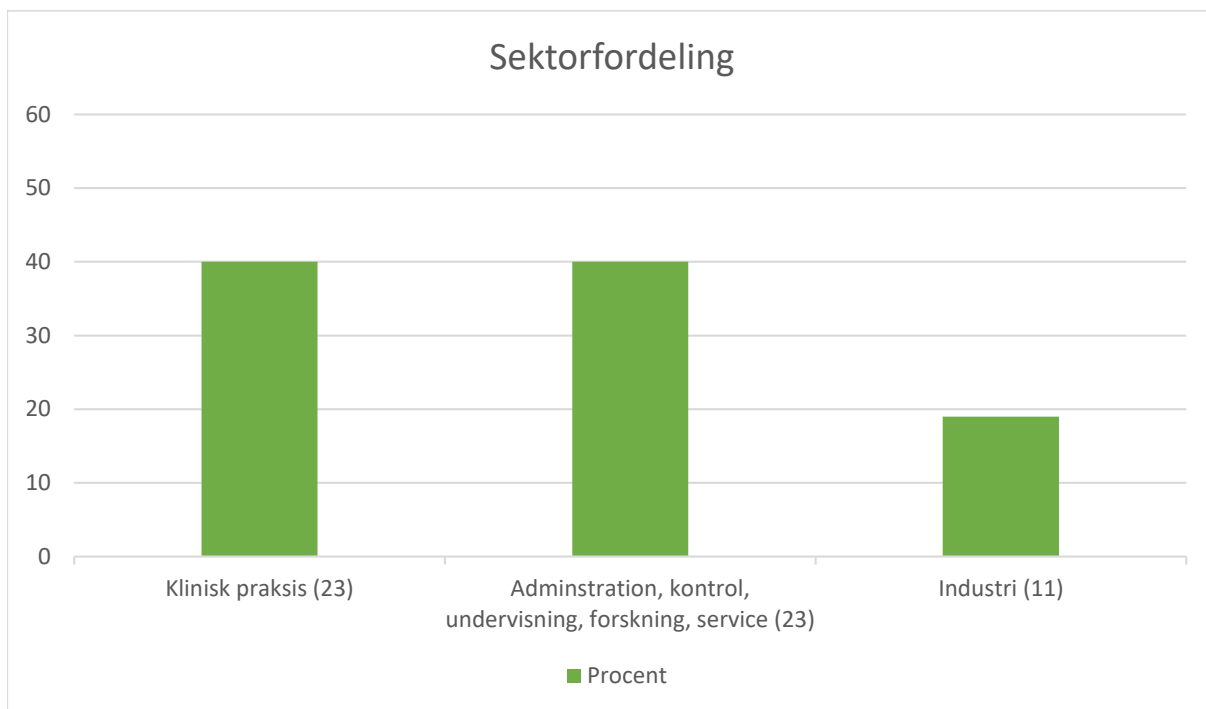
De fleste af respondenterne er ansatte, og det gør det muligt at vurdere sprog og arbejde i et arbejdstagerperspektiv, som det er undersøgelsens formål:

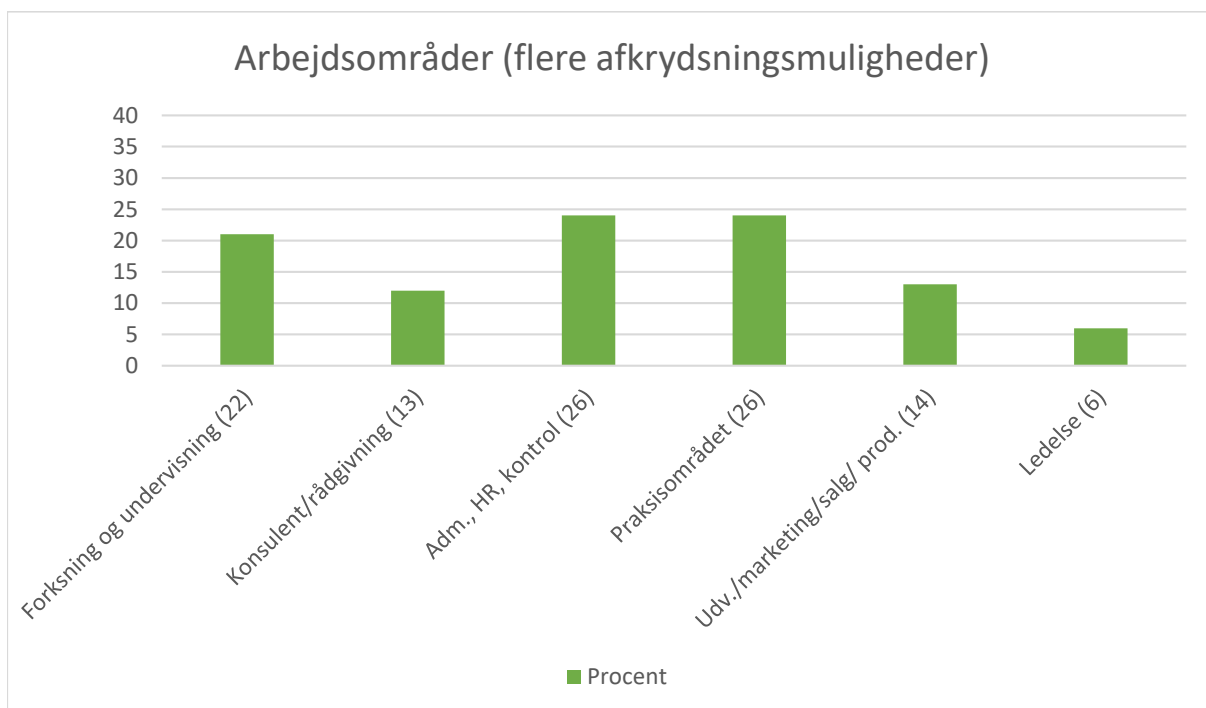
Der er en overvægt af privatansatte i forhold til offentligt ansatte i denne population, men begge andele er markante:

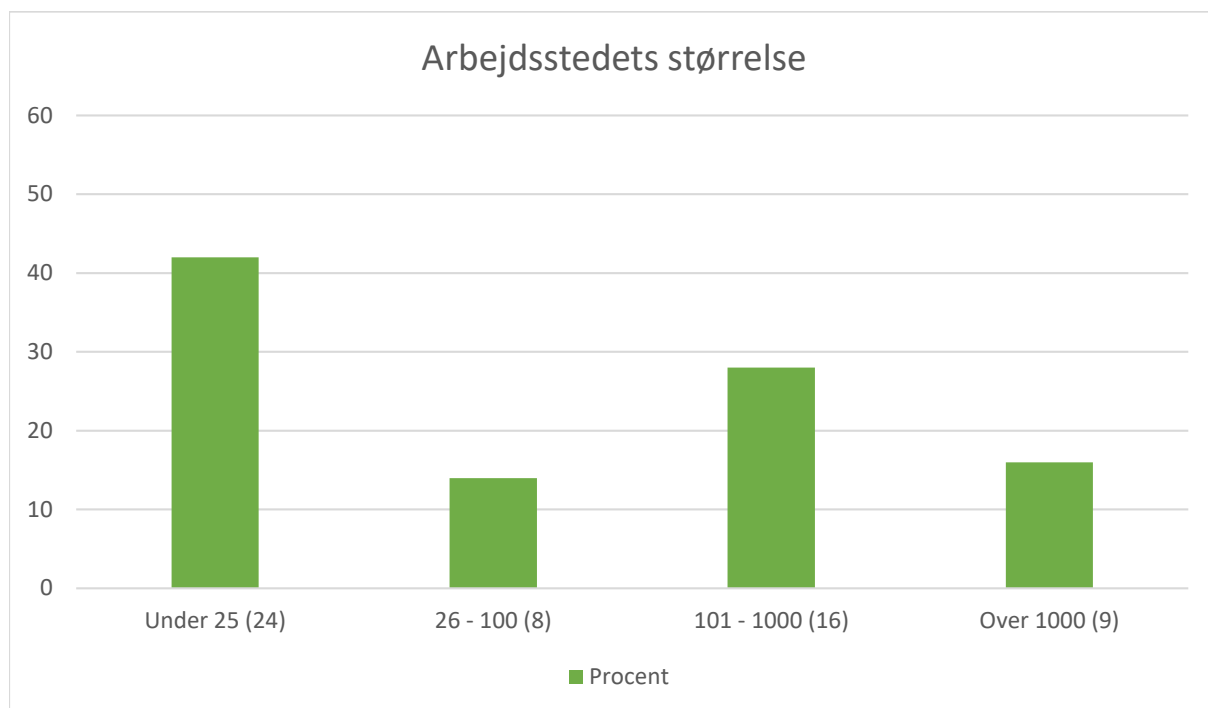
Den sektorfordeling, der vises her, er en gruppering af en mere detaljeret sektoropdeling. To lige store grupper arbejder i klinisk praksis og i grupperingen ”administration, kontrol, undervisning, forskning og service, service”. Den mindste gruppering arbejder i industrien:

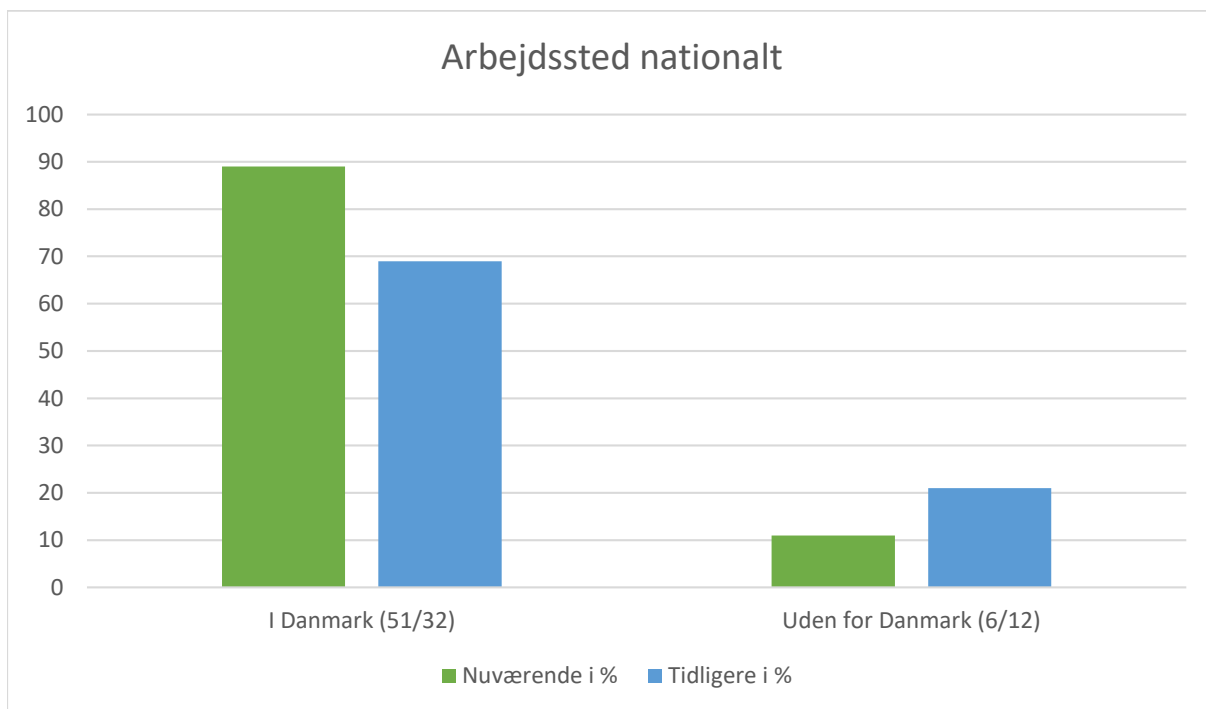
Her har respondenterne mulighed for at give flere svar, og det er blevet benyttet, således, at de 57 respondenter, har givet i alt 107 markeringer, da mange arbejder på flere områder:

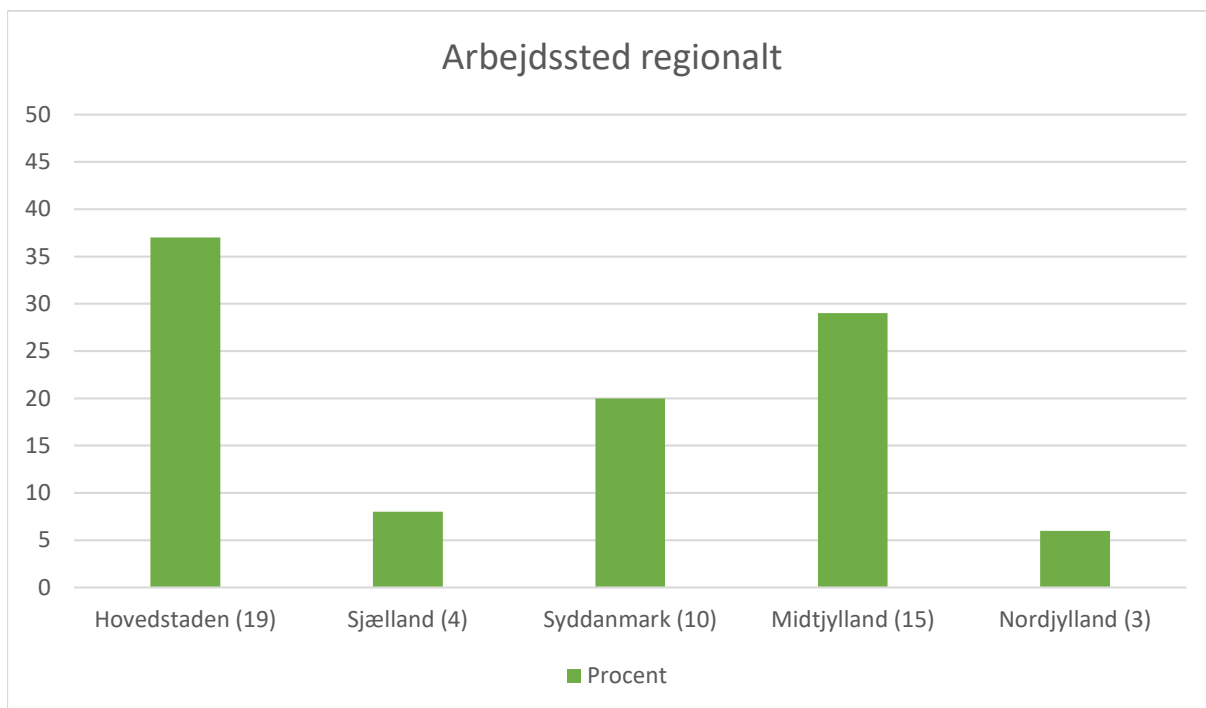
Knap halvdelen (24) arbejder på små arbejdspladser, og en tilsvarende andel på store arbejdspladser (25). Det kan give forskellige betingelser for hvilken personalepolitik arbejdspladsen har og hermed for medarbejdernes adgang til efteruddannelse og karriereudvikling:

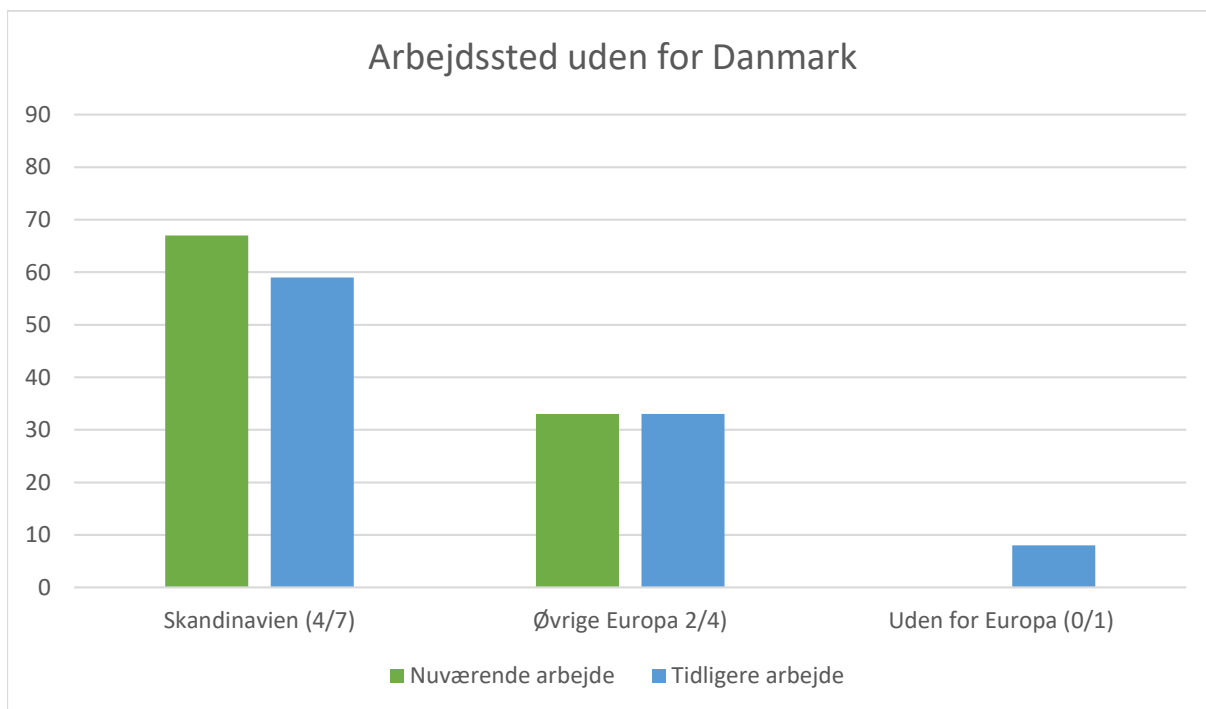
De fleste af respondenterne arbejder i Danmark nu, mens flere af respondenterne tidligere har arbejdet ud for Danmark. Der er 44 af de 57, der har besvaret spørgsmål om tidligere arbejde:

Den regionale fordeling af arbejdspladserne viser, at de fleste arbejder i region Hovedstaden, i region Midtjylland og i region Syddanmark:

I udlandet arbejder de fleste i Europa, her dog tale om meget små tal:

Sammenfattende siger baggrundoplysningerne, at alle respondenter, som forventet, har en veterinærfaglig uddannelse og omkring halvdelen arbejder som specialister, mens den anden halvdel arbejder som generalister. Der er en overvægt af besvarelser fra kvinder. DDD angiver i "tal og fakta", at 69% af medlemmerne er kvinder og 31% mænd. Denne opgørelse omfatter alle medlemmer også studerende, der udgør 25%. Der er således en overvægt af kvinder, hvorfor den også afspejler sig blandt respondenterne. Her er overvægten dog relativt større, men der er ikke taget højde for aldersfordelingen, som er ukendt.

DDD angiver, at 40% af medlemmerne er ansatte dyrlæger. Af dem er 43 % ansat i klinisk praksis, 38 % offentligt ansat og 16% privatansat uden for klinisk praksis. Baggrundoplysningerne viser, at 40% arbejder inden for henholdsvis klinisk praksis eller "administration, kontrol, undervisning, forskning og service", mens den mindste gruppe arbejder i industrien. Dette afspejler sig også i arbejdsområderne, hvor praksisområdet og administration og kontrol er de største grupper, fulgt af undervisning og forskning. I baggrundoplysningerne angiver respondenterne, at knap 40% har en offentlig arbejdsgiver og godt 60% har en privat. Samlet set stemmer respondenternes informationer ganske godt overens med tal og fakta fra DDDs netsted. Det gælder for andelene, der arbejder i klinisk praksis, på offentlige arbejdspladser og i private virksomheder.

To tredjedele har lang anciennitet, og næsten 90% har haft flere arbejdsgivere. De fleste arbejder enten på en mindre arbejdsplads med under 25 medarbejdere eller en stor med over 100 medarbejdere, og disse to grupper er næsten lige store, mens gruppen, der arbejder på en mellemstor arbejdsplads, er lille. Langt de fleste arbejder i Danmark, og de fleste i Hovedstadsområdet fulgt af Midtjylland og Syddanmark. De, der arbejder uden for Danmark, gør det fortrinsvis i Skandinavien.

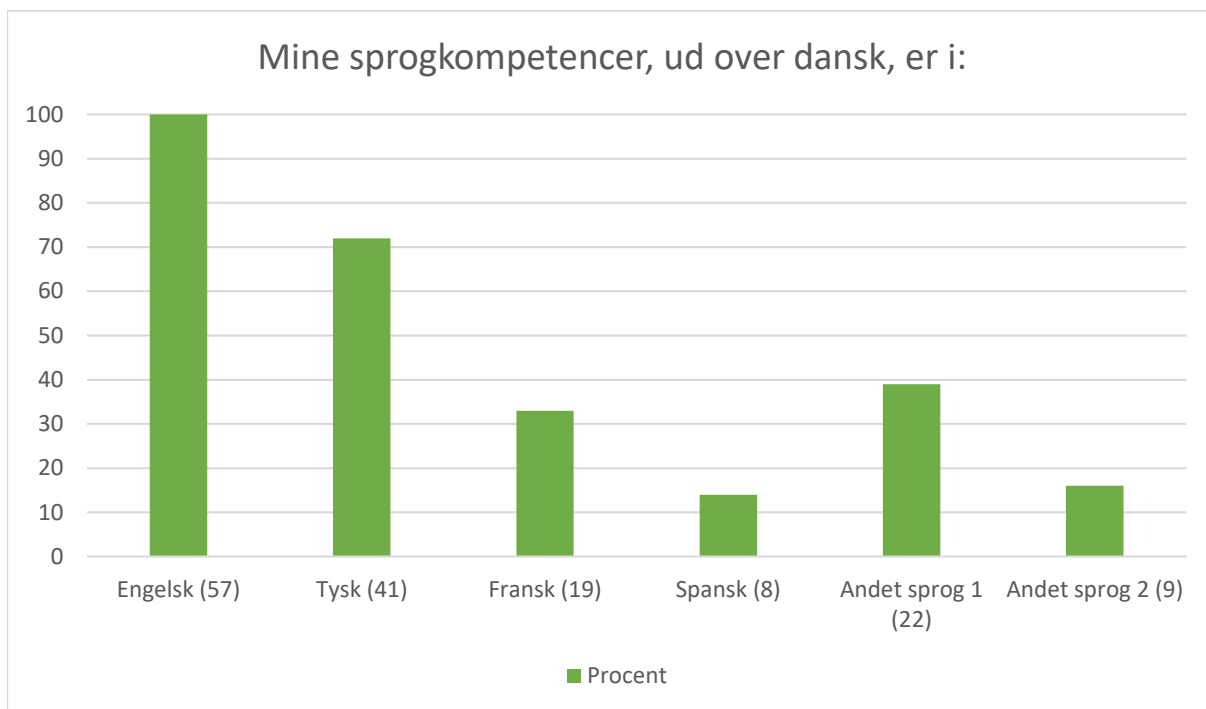
Baggrundoplysningerne bekræfter, at respondenterne, er veterinærfaglige akademikere med en ikkesproglig videregående uddannelse. Gruppen afspejler ganske godt DDDs medlemmer, som de er beskrevet i tal og fakta på DDD's netsted.

b. Sprogkompetencer og brug af sprog

Efter at have indsamlet relevante baggrundsoplysninger om respondenterne, drejer de følgende spørgsmål sig om sprog og brug af sprog. Her er der tale om en række egenvurderinger, og de er i sagens natur subjektive og ikke valideret i forhold til faglige standarder for sprogkompetencer.

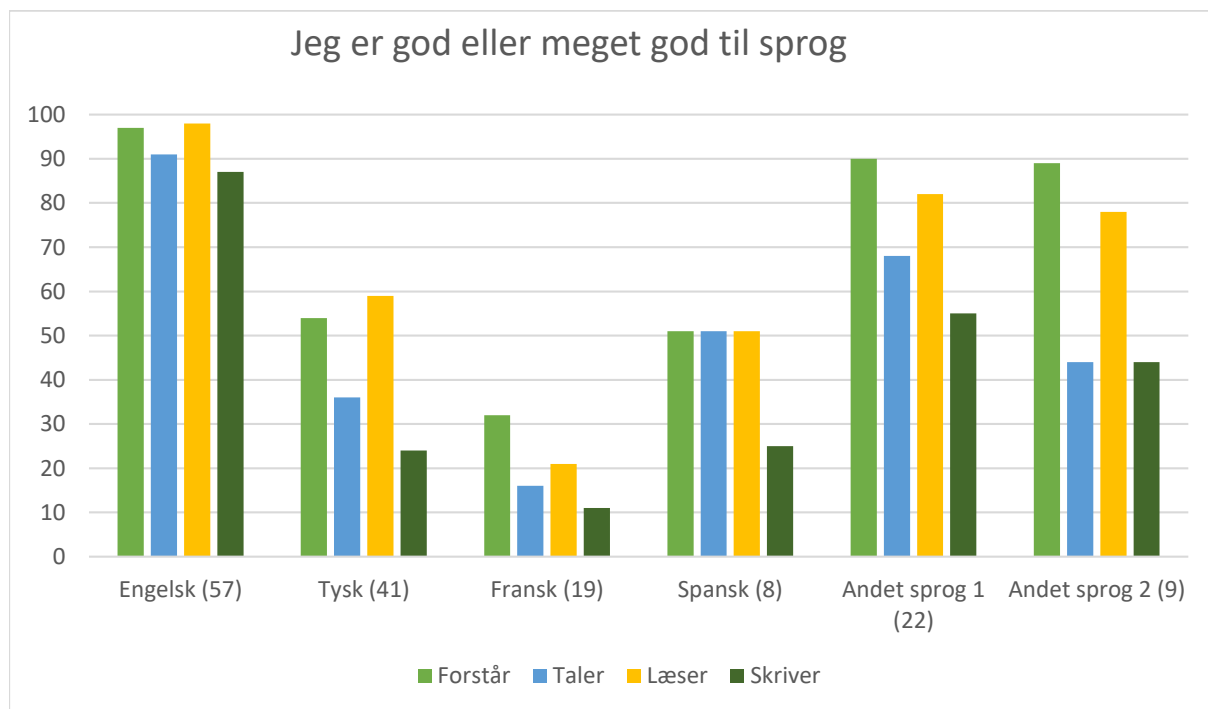
Her er valgt at opdele besvarelsenerne om sprogkompetencer og brug af sprog i fire dimensioner: "forstå", "tale", "læse" og "skrive" for herved at nuancere vurderingerne. Det er vigtigt at være opmærksom på, at populationerne har forskellig størrelse for de forskellige sprog, så antallet af respondenter er angivet i absolutte tal. Antallet af positive respondenter for spansk er generelt lille. Alle havde også mulighed for at angive et "andet sprog 1" og et "andet sprog 2". Det mest markante er, at "andet sprogene" med få undtagelser er skandinaviske sprog og blandt disse dominerer svensk.

Alle respondenterne angiver, at de kan engelsk, og tysk kommer ind på en klar andenplads med 41 positive svar. 19 angiver de kan fransk, mens kun 8 udtrykker, at de kan spansk. I dette spørgsmål er der mulighed for at give flere svar, hvad respondenterne har benyttet. De 57 respondenter har givet 156 positive tilkendegivelser om sprog, så alle kan engelsk og de fleste mindst et sprog mere, og heraf kan mange to sprog mere:

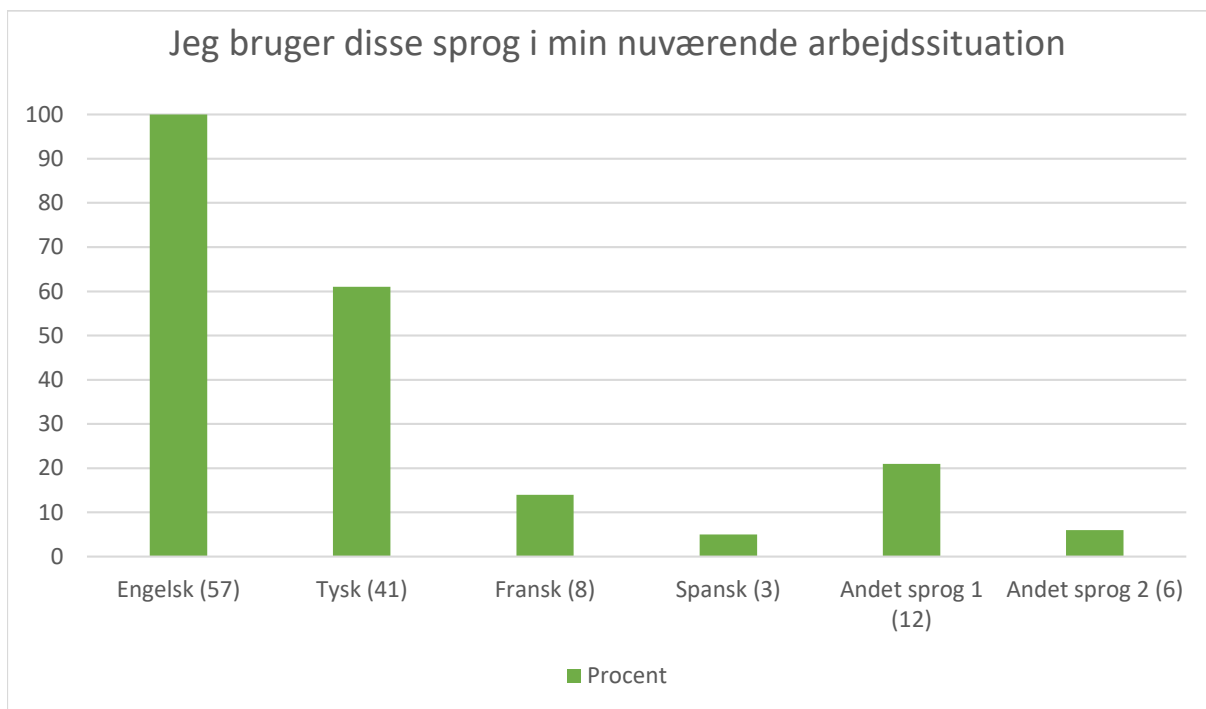
Med denne melding er det relevant at gå tættere på og finde ud af, hvor gode disse kompetencer er, og hvilke områder de ligger på. Her er igen tale om egenvurderinger. Respondenterne har haft en firetrins skala med kategorierne: ”knap så godt”, ”rimeligt”, ”godt” og ”meget godt” til deres rådighed.

I det følgende er det summen af det to øverste kategorier, ”godt” og ”meget godt”, der er vist. Herved bliver resultaterne mere tydelige. Engelsk ligger som forventeligt i front på både at forstå, tale, læse og skrive, mens tysk og ”andet sprog” (skandinavisk) ligger højt på at forstå, tale og læse. De øvrige angivelser viser et rum for kompetenceudvikling:

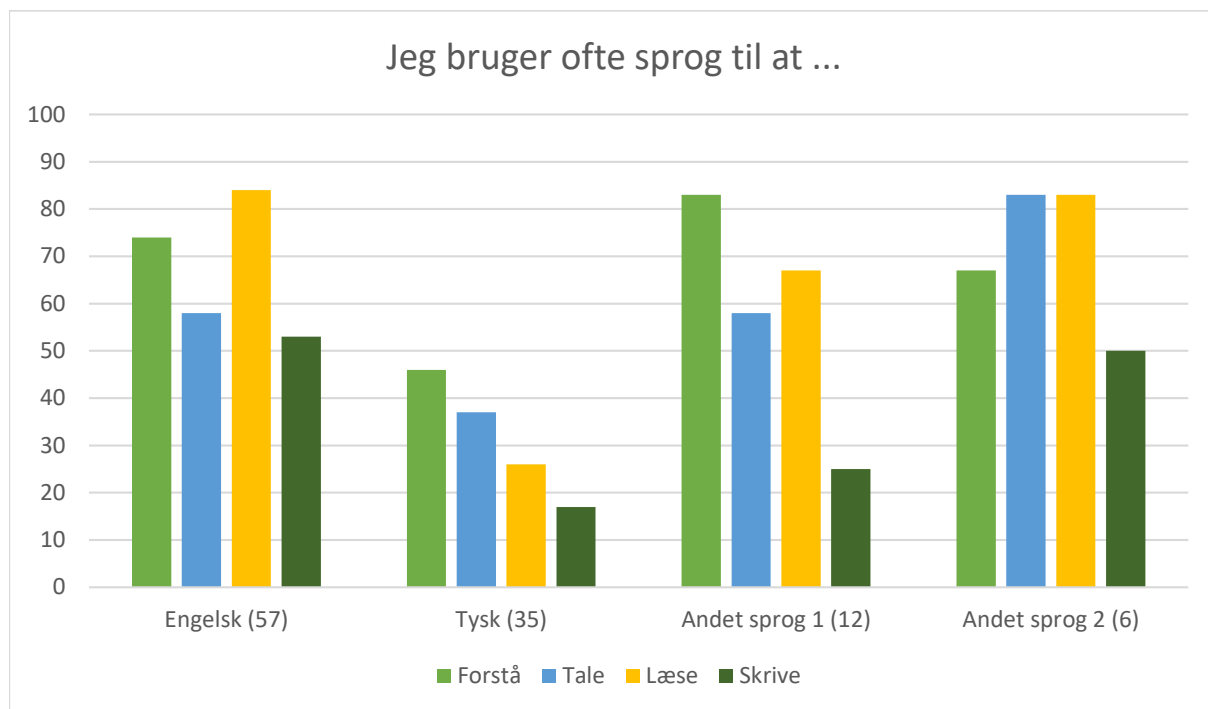

Herefter drejer det sig om brug af sprog i arbejdet. Her har respondenterne igen muligheder for at angive flere sprog, og de 57 respondenter har i alt givet 127 markeringer. Det betyder, at de fleste har angivet mere end et sprog. De bruger således mere end et fremmedsprog i deres arbejde.

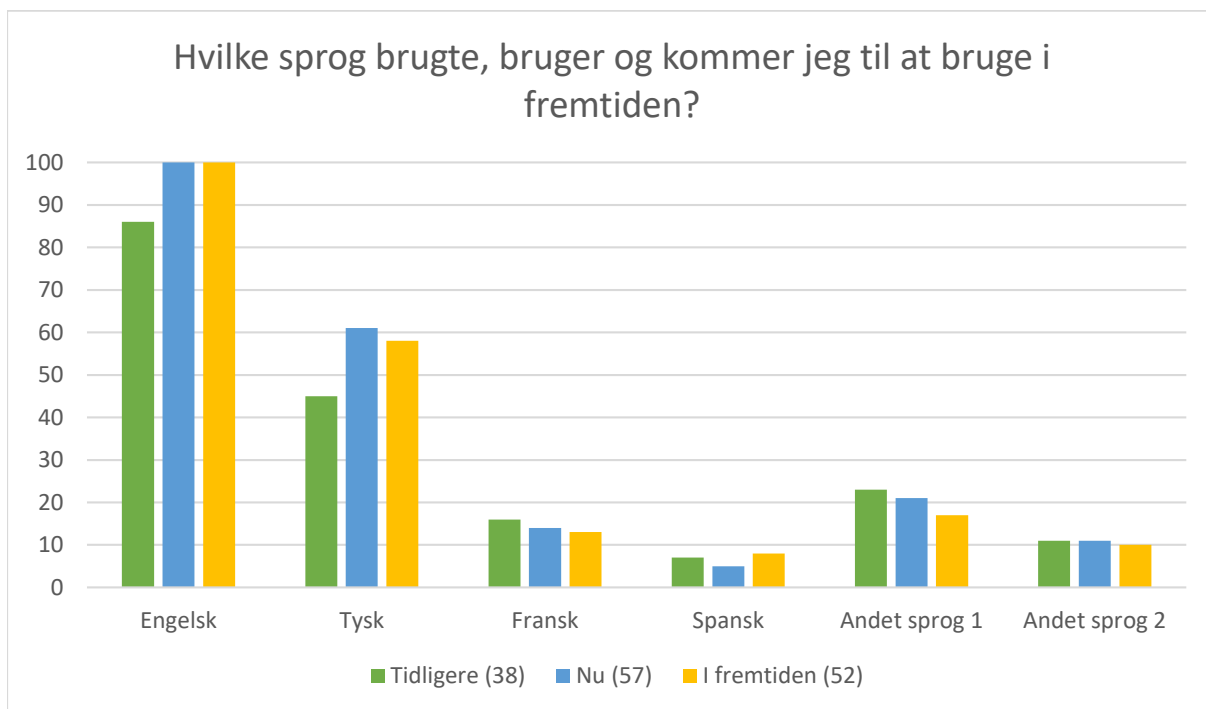
Hvad angår ”andet sprog 1 og 2”, som 18 angiver, at de bruger i arbejdet, drejer det sig overvejende om skandinaviske sprog, overvejende svensk.

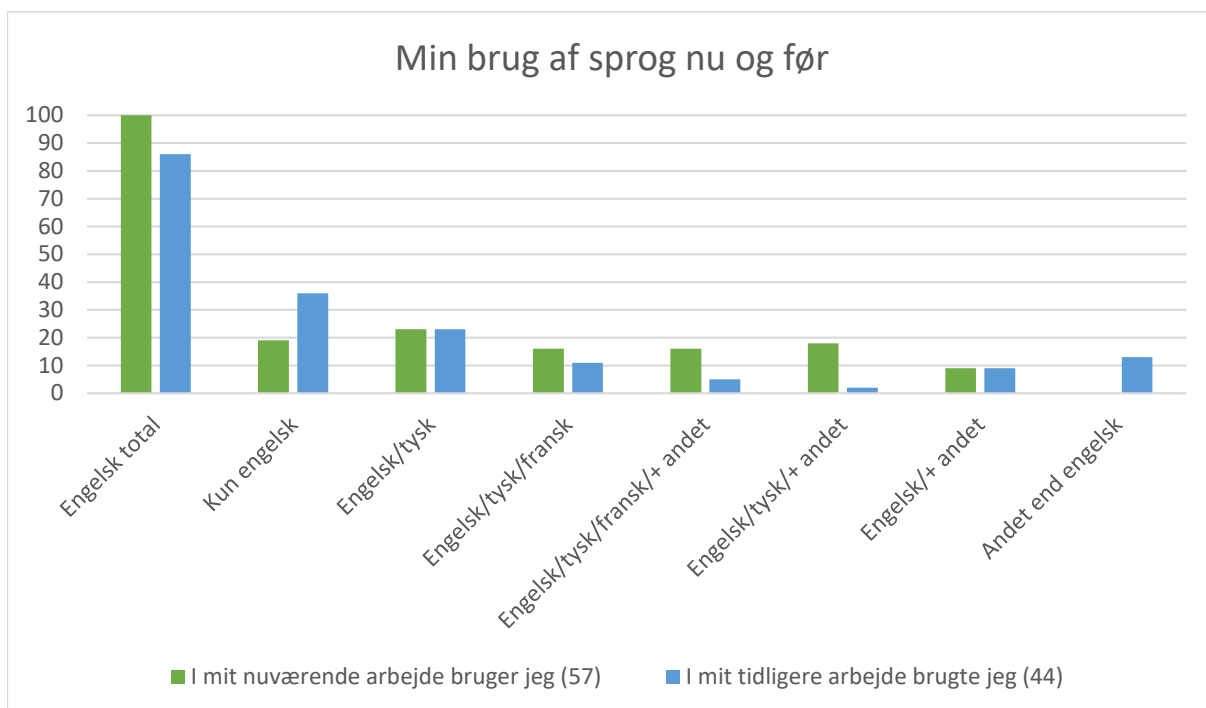
For at komme tættere på brugen af sprog i arbejdet er respondenterne blevet bedt om at angive deres brug af sprog i arbejdet opdelt i "forstå", "tale", "læse" og "skrive". Brugen kunne angives på en tretrins skala med inddelingen: "sjældent", "en gang imellem" og "ofte", og her vises kun resultaterne for "ofte". For fransk og spansk er resultaterne ikke gengivet, da de henholdsvis 8 og 3 respondenter ikke anvender sprogene "ofte" i nogen sammenhænge. Det ses, at engelsk, som forventeligt, har høje procentsatser for antallet af markeringer. Det gælder også for "andet sprog 1 og 2", men også tysk har markant mange markeringer. Markeringerne for fransk og spansk er så få, at de ikke er gengivet.

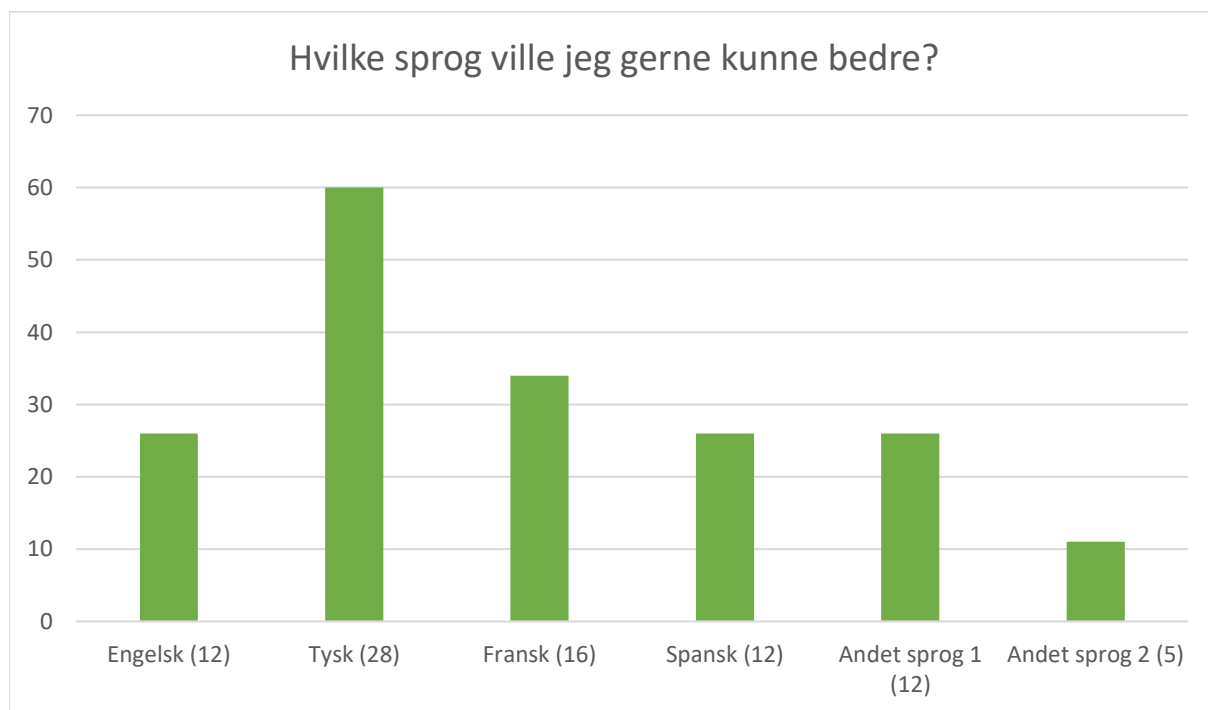
Resultaterne fra nutiden kan perspektiveres med brugen i tidligere arbejdssituationer og forventninger til kommende. Antallet af respondenter, der har valgt at svare på brug af sprog i fortid, nutid og fremtid er ikke de samme, så det konkrete antal respondenter fremgår i parentes, og det er dette tal, der er brugt i procentberegningerne. Her ses, at det er engelsk og tysk, der viser en stigning.

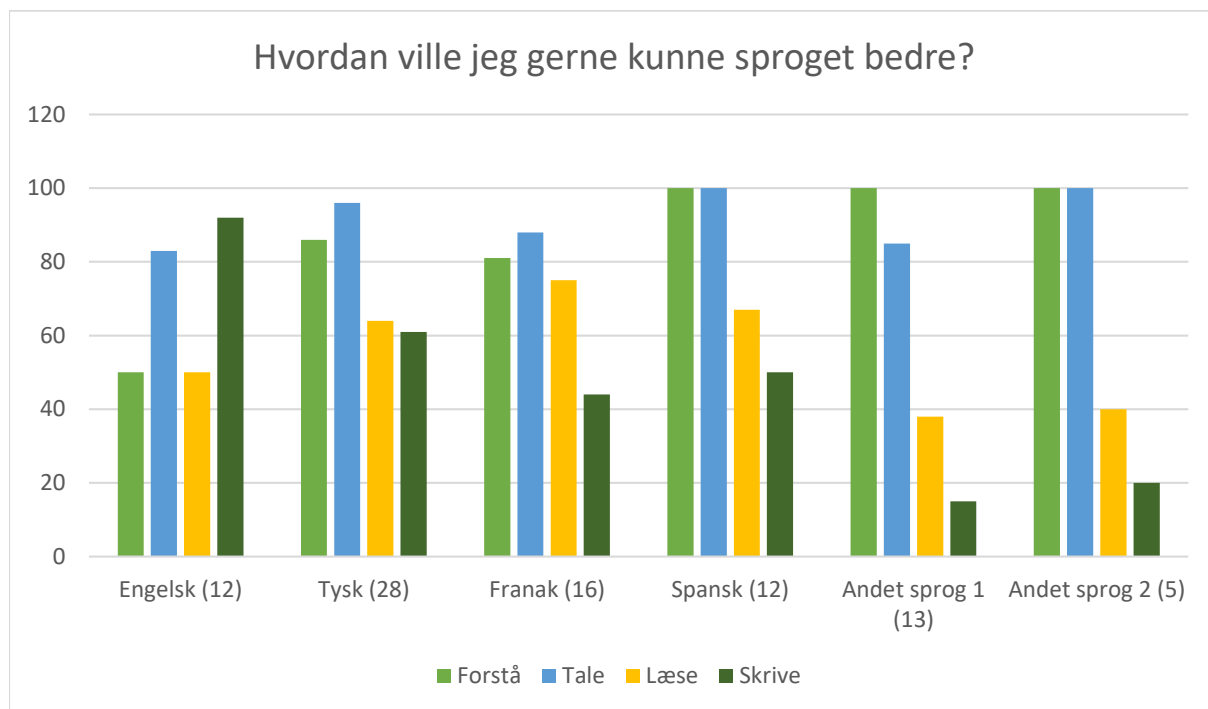
Dette kan yderligere nuanceres ved at se på enkeltprog og kombinationer af sprog. Her er kun medtaget de mest markante resultater, og det ses, at engelsk og tysk som forventeligt dominerer:

I forhold til kompetenceudvikling har respondenterne angivet hvilke sprog, de ønsker flere kompetencer i. Det har 47 valgt at gøre, og de har haft mulighed for at angive flere sprog. 10 har angivet, at de ikke ønsker at forbedre deres sprogkompetencer. De, der ønsker flere sprogkompetencer har givet 85 markeringer. Det fremgår, at der er flest, der ønsker bedre kompetencer i tysk:

Dette detaljeres med angivelser af om kompetenceudviklingen drejer sig om at blive bedre til at forstå, tale, læse eller skrive. Det ses, at det for alle sprog (bortset fra "andet sprog 1" gælder, at kompetencerne til at tale sproget ønskes forbedret, for alle andre sprog end engelsk er der også et ønske om at forstå bedre, mens ønsket om at kunne skrive bedre er markant for engelsk og af en ret stor betydning for tysk:

Respondenterne har mulighed for at skrive uddybende kommentarer, nogle af disse er:

- Jeg har internationalt samarbejde, og mange virksomheder har engelsk som koncernsprog
- Videnskabelig litteratur er mest på engelsk, ind imellem på tysk og en sjælden gang på fransk
- Man kan ikke arbejde som forsker uden at kunne engelsk på højt niveau
- Inspektion og kontrol kræver ofte brug af tysk
- Har tit kontakt til udenlandske myndigheder
- Turisters dyr kan også have brug for en dyrlæge, og så er det godt at kunne mere end engelsk

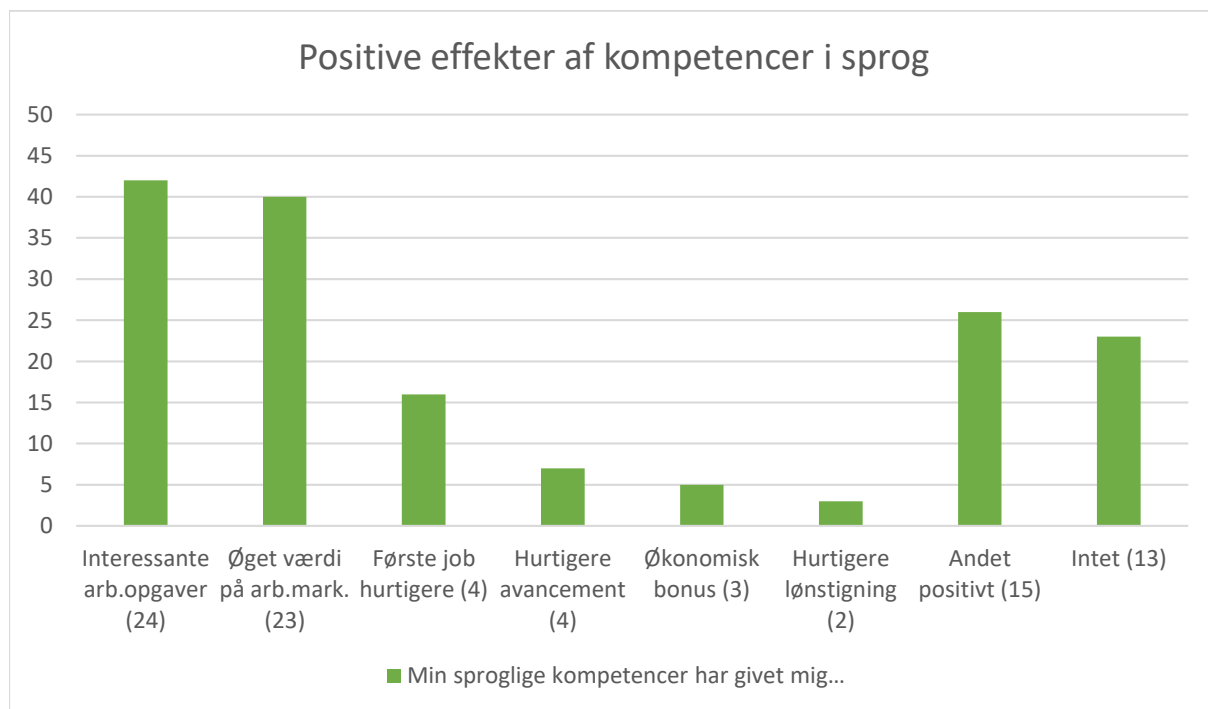
Sammenfattende er tilbagemeldingerne på sprogkompetencer og brug af sprog, at respondenterne alle vurderer, at de kan engelsk, og rigtig mange angiver også tysk og skandinaviske sprog. Fransk kommer ind på fjerdepladsen. Når respondenterne skal vurdere i hvilke dimensioner, de er "gode" eller "meget gode" til et af sprogene, udskiller engelsk sig fra de andre sprog. Engelsk ligger højest på alle dimensioner. For de øvrige sprog er det dimensionerne "forstå" og "læse", der ligger højest, idet skandinaviske sprog ligger på et generelt højere niveau end tysk, hvor det er det at læse og forstå, der har flest respondenter.

Når det kommer til brugen af sprog i arbejdet, er det klart engelsk, der bruges mest, mens skandinaviske sprog kommer ind på en andenplads efterfulgt af tysk. Fransk og spansk bruges kun ind imellem. Hvad angår, hvordan respondenterne bruger sproget, så bruges engelsk til både at forstå, tale, læse og skrive. Tysk har overvægt på forstå og tale.

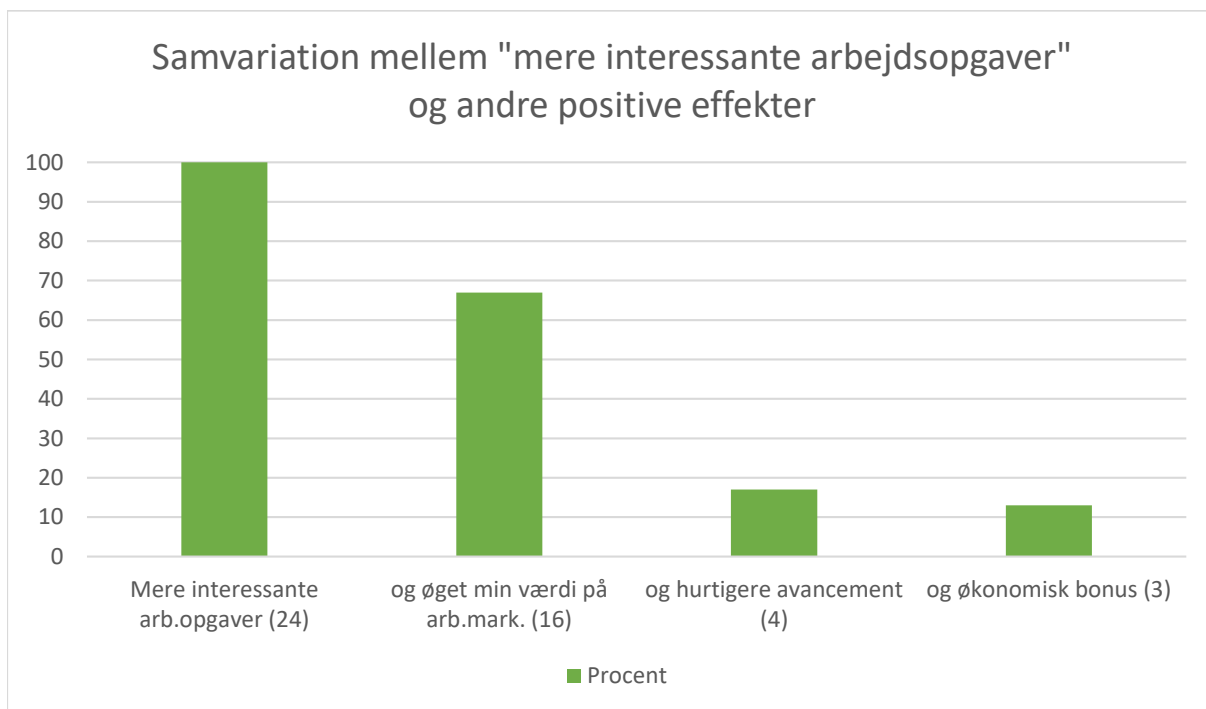
I den tidsfølge, der kaldes "før, nu og i fremtiden" er det engelsk og tysk, der markerer sig med en forventning fra alle respondenter om at bruge engelsk til en stor andel på 60 %, der forventer at bruge tysk. Det afspejles også i besvarelsen af spørgsmålet om ønske om at kunne et eller flere sprog bedre. Det har 47 ud af de 57 respondenter svaret positivt på med flest markeringer for tysk. På trods af de mindre forventninger om fremtidig brug af andre sprog end engelsk og tysk, så udtrykker respondenterne alligevel et ønske om flere kompetencer i fransk, spansk og/eller et andet sprog. En gruppe ønsker også at øge deres kompetencer i engelsk. Ser man på hvilken dimension af sproget respondenterne ønsker bedre kompetencer i, gælder det "at tale" for alle sprog samt markante markeringer for "at forstå" for andre sprog end engelsk. At kunne skrive bedre fylder mest for engelsk. Der er mange markeringer i alle dimensioner for alle sprogene (bortset fra at læse og skrive "andet sprog 1 & 2), og det må betyde, at respondenterne ønsker bredere sprogkompetencer.

c. Positive effekter af kompetencer i sprog

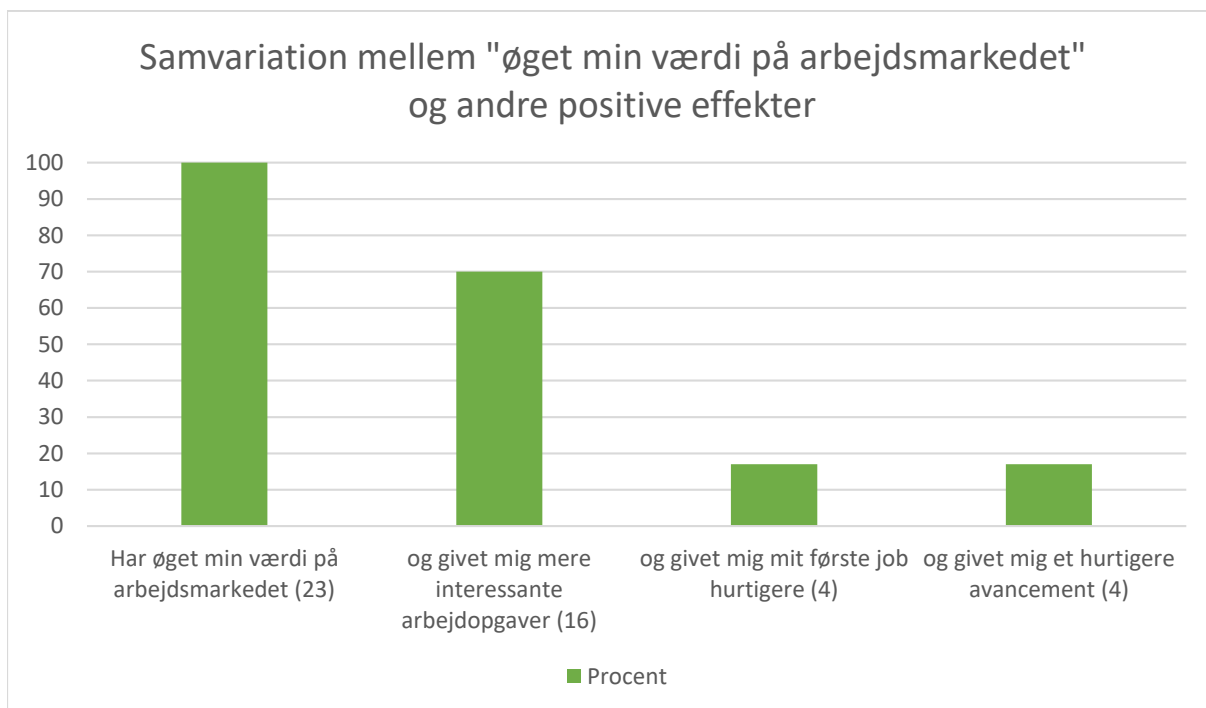
Kernen i denne undersøgelse er at afdække de positive effekter af sproglige til-lægskompetencer fra et medarbejderperspektiv, og derfor er deltagerne blevet bedt om at angive, hvilke positive effekter, de selv har haft af at kunne sprog - ud over dansk og engelsk - i tillæg til andre faglige kompetencer. Alle respondenterne (57) har besvaret spørgsmålet, som gav mulighed for flere markeringer. Der er givet 88 markeringer. Det er bemærkelsesværdigt, at knap halvdelen af respondenterne, har svaret, at sprogkompetencer har givet dem mere interessante arbejdsopgave og/eller en øget værdi på arbejdsmarkedet. De 15 positive markeringer under "andet" falder i to hovedkategorier, hvor de otte på forskellig måde beskriver positive effekter i kontakten med klienter, herunder effekten af bedre rådgivning. De resterende handler om, at arbejdsopgaverne er blevet løst nemmere og/eller bedre. De har således registreret både en kvalitativ og en kvantitativ gevinst ved at kunne sprog.

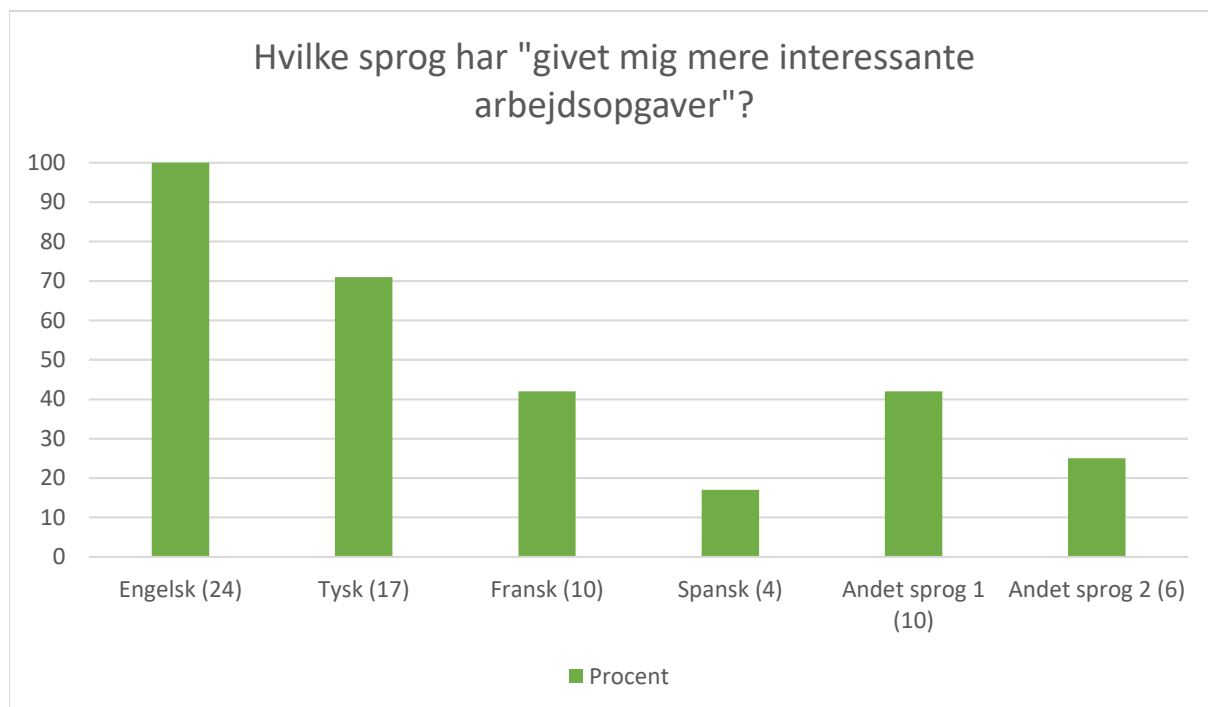
Ved at se på hvordan de to øverste markeringer samvarierer med de øvrige svarmuligheder, bliver billedet mere detaljeret. Når man ser på tabellerne over samvariationen af de to største positive effekter taget hver for sig, fremgår det, at der er en tæt sammenhæng mellem ”mere interessante arbejdsopgaver” og ”øget værdi på arbejdsmarkedet”. Det er forventeligt, netop fordi, at de både er de største, og fordi de er markant større end de øvrige kategorier. ”Har givet mig mere interessante arbejdsopgaver” samvarierer også, men begrænset, med hurtigere advancement og økonomisk bonus:

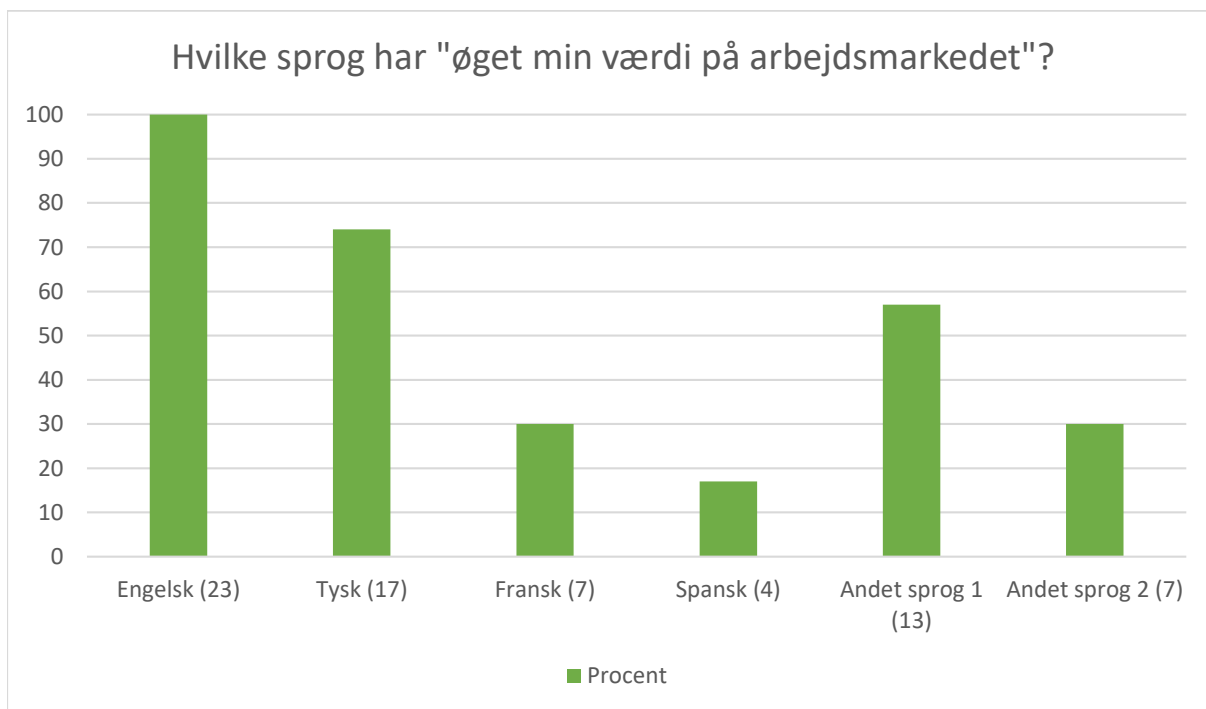
”Har øget min værdi på arbejdsmarkedet” samvarierer også, men begrænset, med givet det første job og advancement hurtigere:’

En anden vinkel på detaljeringen af de positive effekter af sprog er at se, hvilke sprog, respondenterne mener, har skabt den positive effekt. Her har deltagerne igen flere afkrydsningsmuligheder. De 24, der har angivet, at sprog har givet dem mere interessante arbejdsopgaver, har lavet i alt 71 markeringer. Samtlige har afkrydset engelsk, mens godt 70 % har markeret tysk og godt 40% fransk og "andet sprog 1" (mest svensk):

De 23, der har angivet, at sprog har øget deres værdi på arbejdsmarkedet, har lavet i alt 71 markeringer. Alle har angivet engelsk, mens henholdsvis 74 % har angivet tysk og 57 % har angivet "andet sprog 1".

Der er således en forskel mellem "mere interessante arbejdsopgaver" og "øget min værdi på arbejdsmarkedet, når man ser på markeringerne for det tredje mest værdifulde sprog. I første tilfælde er markeringerne for fransk og "andet sprog 1" ens, mens i andet tilfælde kommer "andet sprog 1" ind på en klar tredjeplads.

Respondenterne har mulighed for at skrive uddybende kommentarer om sammenhængen mellem arbejdssituation, værdi på arbejdsmarkedet og sprogkompetencer, nogle af disse er:

- Andre sproglige kompetencer har åbnet døre og gjort min indflydelse langt større end, hvis jeg kun havde kunnet engelsk
- At kunne flere sprog er en win-win-situation for alle parter
- Jeg ville ønske, at tysk kunne få mere opmærksomhed, da det er et vigtigt sprog inden for vores fagområde
- Der er masser af viden at hente i tysk forskning, der ikke publiceres på engelsk
- Rigtig mange mennesker i verden taler spansk, der er derfor et rationale i at kunne tale og forstå spansk

Sammenfattende kan man sige, at der er 57 respondenter, der har besvaret spørgsmålet om positive effekter af sproglige tillægskompetencer, og af disse har 13 markeret, at det ingen betydning har haft for dem. Det betyder omvendt, at 77% af respondenterne

mener, at det at have sprog som tillægskompetence har haft en positiv betydning for dem i deres arbejde og karriere, og at den fordeler sig på både kvalitative og kvantitative effekter. De to udsagn med flest markeringer er ”mere interessante arbejdsopgaver” og ”øget værdi på arbejdsmarkedet”, som begge har fået afkrydsning fra knap halvdelen af respondenterne, og hvor to tredjedele af disse har markeret for begge effekter. Det er ikke muligt ud fra spørgeskemaundersøgelsen at dokumentere, hvordan disse positive effekter har manifesteret sig, men kommentarerne giver et fingerpeg.

De sprog, som respondenterne mener har givet de positive effekter, er engelsk, tysk, ”andet sprog 1” (mest svensk) og fransk. Som forventeligt peger alle på engelsk, men det er værd at lægge mærke til de mange markeringer for tysk.

Delkonklusion på spørgeskemaundersøgelsen

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at der er positive effekter af sproglige tillægskompetencer, når medarbejderne selv får lejlighed til at udtale sig, og der er tale om både kvalitative og kvantitative gevinster. Det drejer sig om selve arbejdet, hvor det er muligheden for at få mere interessante arbejdsopgaver og den sikkerhed, der ligger i oplevelsen af en øget værdi på arbejdsmarkedet, der modtager flest markeringer. Begge områder fortjener opmærksomhed, da de repræsenterer henholdsvis arbejdsglæde og tryghed. Hertil kommer markeringer på en række andre områder som positive effekter i kontakten med kunder/klienter, herunder effekten af bedre rådgivning og af, at arbejdsopgaverne kan blive løst nemmere og/eller bedre.

Respondenterne har en anden hovedfaglighed end sprog, og de har derfor sprog som en tillægskompetence. Omkring halvdelen er ansatte i større virksomheder i Danmark, hvor man kan forvente, at deres arbejdsgivere har en personalepolitik, der omfatter efter- og videreuddannelse. For den anden halvdel, der er ansat i mindre virksomheder, er det vigtigt for arbejdsgiverne at være opmærksom på værdien af sprog blandt andet i kunde- og klientkontakten. Af besvarelserne fremgår det, at respondenterne, der bruger sprog i arbejdet, ikke overraskende, mest bruger engelsk, men en stor andel (60%) bruger også tysk.

Af besvarelserne fremgår det, at stort set alle mener, at de kan engelsk, og mange, at de kan tysk og et skandinavisk sprog (svensk). De mener også, at de er rimeligt gode til det sprog, de angiver at kunne, og at de er bedst til at forstå og læse. Engelsk udgør en undtagelse. Her mener respondenterne, at de er generelt velkvalificerede på alle områder.

47 af de 57 respondenter eller 82% ønsker bedre kompetencer i sprog, og her er topscoreren tysk. Det er bemærkelsesværdigt, at de 47 respondenter, der ønsker bedre sprogkompetencer, har sat 85 markeringer, så en stor del ønsker flere kompetencer i

flere sprog. Dette kan sammenstilles med, at de sprog, som respondenterne mener, har givet de positive effekter, er engelsk, tysk, skandinaviske sprog og fransk.

Dansk Industris undersøgelse fra 2016, der afdækker internationale virksomheders behov for kompetencer i fremmedsprog, viser, at de største behov er for engelsk, tysk, fransk, spansk og skandinaviske sprog. I denne spørgeskemaundersøgelse har et stort antal respondenter bekræftet nytten af engelsk og tysk, mens et mindre antal har peget på skandinaviske sprog og fransk. I forhold til DI-undersøgelsen kan den således bekræftes bortset fra spansk.

Resultater fra de individuelle interview

Deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen havde mulighed for at angive, om de ønskede at deltage i et uddybende interview. På denne baggrund har 9 personer bidraget ved at være med i et individuelt telefoninterview af 20 - 30 minutters varighed struktureret efter en spørgeguide (bilag 2). Interviewene er gennemført i perioden mellem den 20. oktober og den 27. oktober 2020.

De interviewede fordeler sig med 6 kvinder og 3 mænd. 7 er privatansatte eller selvstændige og af dem arbejder 5 i klinik, mens 2 er ansat offentligt. Ud af de 9 bor eller arbejder 2 i udlandet på interviewtidspunktet. Ingen af dem har en formel sproguddannelse. 2 af de interviewede er opvokset eller lever i tosprogede familier, og 3-4 har lært sig sprog ved længerevarende ophold i udlandet eller i forbindelse med ansættelse i en udenlandsk virksomhed. Kun 2 af de interviewede er blevet tilbudt efteruddannelse i sprog af deres arbejdsgiver en enkelt har taget sprogundervisning på eget initiativ. Halvdelen af interviewpersonerne arbejder i internationale eller udenlandske virksomheder, og de fleste arbejder i virksomheder med relationer til udlandet.

Sprog har oprindeligt ikke været et tilvalg

Ingen af interviewpersonerne har valgt sprog som en del af deres uddannelse, men alle har haft sprog i gymnasiet. Enkelte har haft tysksprogede lærebøger, og enkelte har lært sprog på rejser og ved længerevarende ophold i udlandet. Det typiske er, at den sproglige opmærksomhed er vakt i forbindelse med interviewpersonernes arbejdsmæssige karriere.

Sprog åbner døre, skaber netværk og er kulturbærer

Alle de interviewede lægger vægt på, at sprog åbner døre og fremmer sociale relationer. Flere nuancerer det ved at sige:

”Sprog gør en forskel mange gange og på mange forskellige måder”, ”Jeg har kolleger fra mange lande og kan se, hvor forskelligt de kan fremmedsprog, og hvor meget det påvirker den sociale omgang på arbejde” og ”Når jeg ikke kan sproget, prøver jeg alligevel at sige nogle ord, alle bliver glade for, at du forsøger.”

Om sammenhængen mellem sprog og kultur:

”Det er vigtigt at være høflig over for tyskere og huske den rigtige tiltaleform” og ”Selv når de [tyskere] stiller et spørgsmål, ser man høfligheden. De er ikke så direkte som danskere, så det kan tage lang tid, før en spørger når frem til selve spørgsmålet. Jeg har engang oplevet, at det tog et kvarter.”

Sprogkompetencer er nødvendige for faglig udvikling

Flere af de interviewede peger på nødvendigheden af sprog i forhold til faglig udvikling:

”Jeg arbejder inden for et speciale, der er så smalt, at jeg kun kan få faglig sparring og ny viden fra udenlandske kolleger, der sidder alle steder i verden”, ”Relevant og interessant faglitteratur findes ikke på dansk, når man blot skal vide lidt mere. 90% er på engelsk, men ikke alt”, og ”Jeg oplever det som en stor hjælp, at jeg kan gå ind og finde materiale på de tyske myndigheders netsted, for deres engelske version har langt fra alt med.”

Sprogkompetencer som vigtige i arbejdssituationen

Det er mange arbejdssituationer, hvor sprog er vigtigt, og hvor det er en klar fordel at kunne kommunikere uden at være afhængig af en oversættelse:

”Jeg deltager som fagperson i internationale teams, der evaluerer og certificerer forskellige områder, og jeg har både oplevet at bruge mit eget tysk og engelsk og at være afhængig af tolke. Jeg behøver vel ikke at sige, hvor jeg følte mig bedst tilpas. Det er rart at have kontrol og selv at kunne læse dokumenterne”, ”Vi er tit i kontakt med udenlandske laboratorier” og ”Sprog er bare så vigtigt for så meget.”

Skriftlige kompetencer kan også være vigtige

De fleste svar handler om at forstå, tale og læse, men i enkelte situationer er det de skriftlige kompetencer, der gør forskellen:

”Vi var til møde med de engelske myndigheder for at fremlægge vores sag, og de kommenterede de fremsendte dokumenter med, at det ville have hjulpet processen, hvis dokumenterne havde været skrevet på et ”ordentligt” engelsk” og ”Jeg skriver godt engelsk, men sender altid mine rapporter til korrektur hos en ”native speaking” kollega.”

Fagudtryk kræver faglig indsigt

Selv om man bruger professionelle oversættere, er de ikke altid, ifølge respondenterne, gode nok til at forstå den faglige kontekst:

”Vi skulle have opdateret vores engelske netsted meget hurtigt og brugte en professionel oversætter. Lang tid efter fik vi et underligt spørgsmål, som gik på, hvad vi mente med 80% af vandpytterne, når det nu handlede om grise? Det viste sig, at oversætteren havde misforstået ordet ”søer” og opfattet det som ”lakes.”

Sprog og arbejdet på klinikker

Flere af de interviewede arbejder på klinik, hvor folk kommer med dyr, der skal behandles. Her er brug for den tillid og tryghed, som sprog skaber:

”Kan man bare sige et par ord på deres sprog virker det beroligende. Det gælder også svensk.”, ”Jeg skulle aflive familiens hund, og datteren var med. Pludselig kunne hun hverken huske at tale dansk eller engelsk, men så kunne jeg sige nogle ord på fransk”, ”Jeg var ikke så erfaren, men de fik mere tillid til mig, da jeg talte til dem på svensk.”

Det kan også være nyttigt en anden måde:

”Nogle tyske turister kom ind med deres syge hund, men de vidste ikke, at det her var et hestehospital og ikke en dyreklinik. De kunne kun tysk, og heldigvis kunne jeg forklare dem, hvordan de fandt den rigtige klinik.”

Direkte kunde-, klient- og kollegakontakt i internationale miljøer kræver sprogkompetencer

I den direkte kontakt til kunder, klienter og kolleger er sprog en meget stor fordel:

”De chauffører, jeg møder i mit arbejde taler oftere tysk end engelsk og dansk”, ”Mine kolleger blev positivt overrasket over, at jeg kan tysk”, ”Mine kunder og klienter er uden

for Danmark og mest i Tyskland, så det åbner døre at kunne sproget.” og ”Vi har mange klienter med forskellige nationaliteter, og det er altid vigtigt at kommunikere, så de føler sig mødt og forstået.”

Sprogkompetencer påvirker karrieren positivt

Karrieren er påvirket af kompetencer i sprog:

”Jeg havde aldrig fået så spændende et arbejdsliv, hvis jeg ikke havde kastet mig i det og lært mig de sprog, jeg fik brug for undervejs”, og ”Når jeg har ansættelsessamtaler, slår jeg på et tidspunkt over i tysk, så ved jeg om ansøgeren har kendskab og selvtillid nok til at svare” og ”Mine sprogkompetencer har mange gange gjort en positiv forskel.”

Andre bemærkninger om sprog

Interviewpersonerne havde en række andre kommentarer, der ikke falder ind under de ovenstående overskrifter, men som fortjener at blive rapporteret:

”For dyrlæger er kommunikation en kernekompetence”, ”Det kræver meget høje karakterer at komme ind på dyrlægestudiet, derfor er det noget andet, der vil gøre en forskel, og det kan meget vel være sprog” og ”Det er en fejl at tage unges viden om sprog for givet, i stedet skulle man hjælpe dem til hurtigt at blive meget bedre.”

”Tysk er bare så vigtigt”, dette udsagn står 5 af interviewpersonerne bag, og to andre tilføjer: ”Tysk er faktisk vigtigere end engelsk” og ”Fransk ville have betydet en positiv forskel for mig.”

Delkonklusion på interviewene

Interviewene supplerer spørgeskemaundersøgelsen på flere punkter. Omkring betydningen af sprog til at skabe social kontakt bekræfter alle interviewpersonerne dette. De, der arbejder i klinikken, fremhæver vigtigheden af sprog til at skabe tillid og tryghed og ikke bare socialt, men også fagligt. Det er ligeledes værd at bemærke, hvor kraftigt interviewpersonerne understreger betydningen af tysk, som det også fremgår af markeringerne i spørgeskemadelen af undersøgelsen. Interviewene har også fremhævet betydningen af gode skriftlige kompetencer på engelsk, og særligt den negative betydning, det kan få, ikke at være opmærksom på dette som en vigtig kompetence.

Det er altovervejende egen lyst, nysgerrighed og sprogøre, og ikke uddannelse eller efteruddannelse, der har givet interviewpersonerne deres sprogkompetencer. Her er det værd at lægge mærke til bemærkningen om, at man kan opnå meget ved at booste unges sprogkompetencer, der ofte ikke er så gode, som arbejdsgiveren (og måske de unge selv) mener, således at det bliver muligt hurtigere og mere effektivt at høste gevinsterne for både arbejdsgivere og arbejdstagere af solide tillægskompetencer i sprog og ikke lade sig nøje med ”gør-det-selv”-læring og -motivation.

De fleste af de interviewede fortæller, at de først er blevet opmærksomme på sprogs positive betydning for læring og kontakt med andre, da de startede deres arbejdsliv. Interviewene understøtter budskaberne fra spørgeskemaundersøgelsen om, at sprogkompetencer giver andre og mere interessante arbejdsopgaver, og at de har en positiv indflydelse på karrieren, og interviewene tilføjer, at det gør den enkelte mere sikker i arbejdssituationen.

Samlet konklusion

Denne analyse af, hvordan tillægskompetencer i sprog påvirker dem, der har valgt en videregående uddannelse som dyrlæge, har bekræftet, at sprogkompetencer har en positiv effekt for den enkelte. Her er tale om et begrænset antal personer, der har besvaret spørgeskemaet og et udpluk, der er blevet interviewet, så det er ikke muligt at drage kvantitative konklusioner på baggrund af resultaterne.

Det har heller ikke været formålet. Problematikken om faglige tillægskompetencer set fra et medarbejderperspektiv er hidtil kun undersøgt én gang i en række af flere parallelt opbyggede undersøgelser blandt for skellige faggrupper. Det var undersøgelsen gennemført i samarbejde med JA – fagligt fællesskab for alle med en akademisk interesse i natur, miljø og fødevarer fra maj 2020. Det er derfor for tidligt at drage endelige konklusioner eller at starte en større kvantitativ analyse. Det er dog vigtigt at understrege, at både i JA-undersøgelsen og i DDD-undersøgelsen er det effekterne ””givet mig mere interessante arbejdsopgaver” og ”øget min værdi på arbejdsmarkedet”, der kommer ud med de højeste antal markeringer. Det underbygger tesen om, at sproglige tillægskompetencer har en positiv arbejdsmæssig effekt.

Sprog som tillægskompetence har således en værdi for medarbejderen. Det er også tydeligt at brug af fremmedsprog for de allerfleste er en del af den arbejdsmæssige dagligdag. Alle bruger engelsk, men også andre sprog er levende arbejdssprog. Opfattelsen af, at engelsk ikke er tilstrækkeligt, ses både af hvor mange, der bruger et andet sprog i arbejdet, særligt tysk, og af, hvor ofte det sker. Når det så sammenstilles med, at af de 24, der har angivet, at sprog har givet dem mere interessante arbejdsopgaver, peger alle på engelsk, mens 17 også angiver tysk og ”andet sprog 1” (mest svensk) angives af 10 respondenter. Tallene bekræftes af interviewene.

I spørgeskemaundersøgelsen er det sammen med ”de interessante arbejdsopgaver” ”den øgede værdi på arbejdsmarkedet”, som 23 respondenter fremhæver positivt. Også her angiver alle, at de bruger engelsk, mens 17 også markerer for tysk og 13 for ”andet sprog1”. I interviewene er dette udtrykt ved at understrege betydningen af tysk, der

dækker bredt fra faglig udvikling til kunde-og klientkontakt til og kommunikation med chauffører.

De adspurgte synes, at de er gode til sprog, men det er tydeligt, at de gerne vil øge deres kompetencer. 47 respondenter eller over 80% vil gerne lære mere sprog, og her er det tysk, der scorer højest med størst ønske om at kunne komme til at forstå og tale bedre. Det er værd at lægge mærke til, at der også er interesse for at lære fransk og "andet sprog". For engelsk er der et stort ønske om at kunne tale og skrive bedre. Respondenterne forventer at skulle bruge særligt engelsk og tysk i fremtiden.

Denne motivation til at lære sprog kan blive vanskelig at realisere. Som det fremgår af interviewene, så skal det ske på eget initiativ. Det er tilsyneladende kun sjældent, at systematisk sproguddannelse indgår som en del af den kompetenceudvikling, der tilbydes medarbejdere. Det betyder på den anden side, at der er et uudnyttet potentiale, det er vigtigt at være opmærksom på, og derfor er en interviewpersons forslag om, at tilbyde medarbejdere tidligt i karrieren en sproglig opkvalificering værd at holde fast i.

Sproglige tillægskompetencer er værdifulde for den enkelte medarbejder, men alligevel ikke erkendt eller værdsat for alvor: "Jeg tror ikke, at arbejdsgiverne er klar over, hvor vigtigt det er, at kunne andre sprog end engelsk", siger en af interviewpersonerne. Sprogkompetencer lever i det skjulte, de skal ud i lyset og omsættes til nytte og fremdrift.

Perspektiver for undersøgelsen

Denne undersøgelse er den anden af to parallelt opbyggede undersøgelser af tillægs-kompetencer i sprog hos medarbejdere med en ikke-sproglig akademisk uddannelse, her blandt dyrlæger. Den udbygger og konsoliderer JA-undersøgelsen fra maj 2020 og bliver fulgt op af en tredje undersøgelse hos Dansk Magisterforening, der ikke er afsluttet endnu.

Det vil yderligere kvalificere resultaterne, hvis det kunne blive muligt nærmere at undersøge på hvilke arbejdsområder og jobfunktioner, at sproglige tillægskompetencer har særlige positive effekter, og hvordan disse viser sig. Disse eksplorative undersøgelser bør, hvis deres resultater bekræfter hinanden, følges op af en stor kvantitativ undersøgelse. Det ideelle vil være at gennemføre den i et samarbejde mellem de faglige organisationer og arbejdsgiverorganisationerne. Det vil kunne forankre og understøtte erkendelsen af værdien af sproglige tillægskompetencer markant. Det vil så være indlysende, at sprog er en naturlig del af udviklingen af kompetencer hos medarbejderne og af kompetencesammensætningen og -planlægningen hos virksomhederne.

På længere sigt vil en fastholdelse af opmærksomheden på værdien af sproglige tillægskompetencer kunne blive styrket af udviklingen af en ny økonomisk disciplin, ”language economics”, som vil kunne kvantificere gevinsterne med validerede metoder. Med nye faglige redskaber vil det blive muligt at estimere effekterne af investeringer i sprogkompetencer med anerkendte metoder. Det vil kvalificere og fremme en bredere debat om sprogpolitik.